

2203

26
1865

ГРУЗИНСКІЙ

ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

1865.

Я Н В А Р Ъ.

საქართველოს

სახულიერო მახარებელი.

იანვარი.

ჩუღე წ.

ТИФЛИСЪ.

ВЪ ТИПОГРАФИИ А. ЭНФИДЖИАНЦА и К-о.

ПОДПИСКА

НА

„ГРУЗ. ДУХ. ВѢСТНИКЪ“

продолжается.

Журналъ издается съ іюля 1864 года, по утвержденной Святейшимъ Синодомъ программѣ.

Подписка принимается въ редакціи сего журнала, при Тифлисской духовной семинаріи, на имя редактора. Цѣна за годовое изданіе журнала, т. е. за 12 кн., съ доставкою на домъ и пересылкою во всѣ города. 5 р. сереб., безъ доставки и пересылки—4 р. с.; за одни прибавленія на русск. яз.—1 р. с.

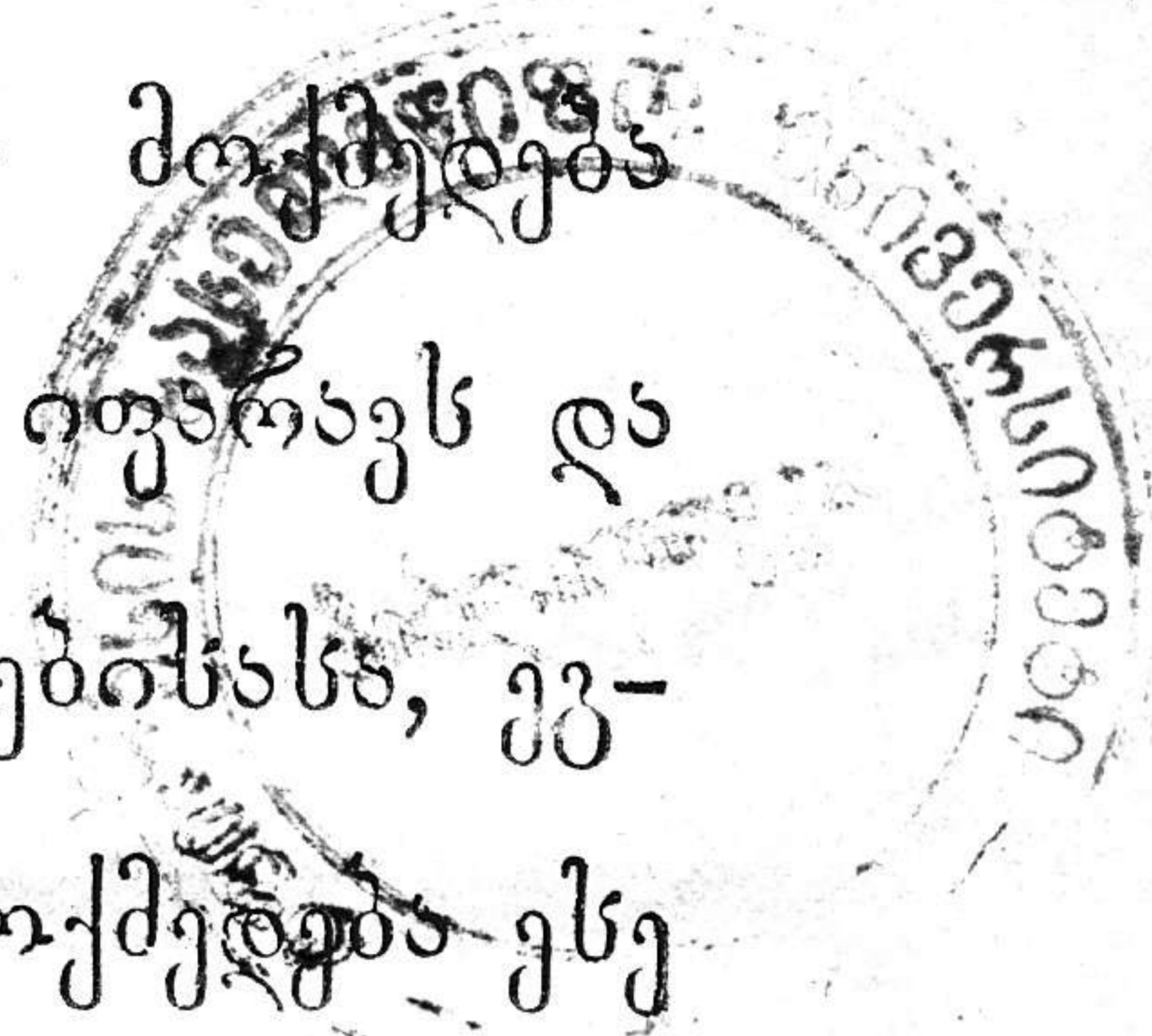
ხელის-მწერს უუჩნაღბედ მიიღება ტფილისის სემინარიაში, რედაქტორის სახელზედ. თასი წლის უუჩნაღბისა, ესე იგი 12 წიგნისა, შინ მიტანით და სხუა ქუჭყენებში გაგზავნით ხუთი მანეთი; მიუტანულად და გაუგზავნულად ოთხი მან., მარტო რუსულისათჳს ერთი მანეთი.

განყოფა ამა სწავლისა.

§ 46. სწავლა განგებულებისა-თჳს ღუთისა განი-
ყოფება ორ-ნაწილად: ჰირველში განიხილვება სწავ-
ლა ქუჭუნის დ ა ც ვ ი ს ა-თ ჳ ს, ხოლო მეორეში—
სწავლა მ ა რ თ ვ ი ს ა ანუ მართველობისა მისისა-თჳს.

დაცვისა-თჳს ქუჭუნისა.

§ 47. დაცვა ქუჭუნისა არის ისრეთი მოქმედება
ღუთის განგებულებისა, რომლითაც იგი ითარავს და
ინახავს ვითარცა ბუნებასა ყოვლისა არსებისასა, გვ-
რეთცა ძალთა და მოქმედებათა მისთა.—მოქმედება ესე
მდგომარეობს მას შინა, რომ ღმერთი იცავს ყოველ-
სა ნიუთიერებასა ქუჭუნისასა დიდითგან ვიდრე მცო-
რედმდე. მაგალითებრ, იგი აღმოიყვანს ღრუბელთა და-
სასრულთ ქუჭუნისათ, და ელვათა წვიმად გარდააქ-
ცევს, გამოიყვანს ქართა საუნჯეთაგან თჳსთა, და აღ-
მოაყენებს თივასა და მწვანესა სამსახურებელად და
სასარგებლოდ კაცთა და ჰირუტეუთა, და სხუანი (ფსალმ.
134, მ. 7; 146, მ. 8. 9). გვრეთვე უფალმან იესო ქრის-

ტემან გამოგვიცხადა ჩუწნ, რომელ მამად მისი ზე-
 ციერი ზრუნავს თვთ მცირედთა მფრინველთა-თვსცა,
 და არცა ერთი მათგანი დავარდების მიწასა ზედა თვ-
 ნიერ ნებისა მისისა (მათ. თ. 10, მ. 29).—ხოლო შე-
 სახებელად კაცთა ნათესავისა განგებულება და მფარ-
 ველობა ღუთისა სხანს მისგან, რომ ღმერთი გამოი-
 უვანს კაცსა დედის მუცლით მისითგან და ზრდის მუძუ-
 თა მისითა; და ყოველსა დღესა ცხოვრებისასა უფლისა
 მიერ წარმართების სლვა კაცისა, და რაჟამს დაე-
 ცეს, არა შეიმუსროს, რამეთუ უფალი განამტკიცებს
 ხელსა მისსა (ფს. 21, მ. 10; 36, მ. 23. 24), და თმა-
 ცა თავისა მისისა არა წარწყმდების თვნიერ ღუთი-
 სს, რომელი მოსცემს მას ცხოვრებასა და სულსა
 ყოვლით კერძო (მათ. თ. 10, მ. 30; საქმე მოციქ. თ.
 17, მ. 25).

§ 48, სახე ღუთისა-მიერ ქუწენის დაცვისა და
 მფარველობისა ჩუწნთვს მნელად მისაწდომელ-არს,
 ვითარცა სახე სოფლის შექმნისა და დაფუძნებისა;
 მაგრამ განცხადებით ვიცით ჩუწნ, რომ სახე ესე არის

ორ-გვარი: ბუნებითი ანუ ჩვეულებითი და უაღრესი ბუნებისა გინა ჩვეულებრივისა წესისა.

ბუნებითი სახე დაცვისა არის იგი, რომელ ღმერთი განაგრძობს და განამტკიცებს ნებითა თვისითა მეოფობასა ქმნილებისასა მინიჭებულითა მათდა ბუნებითითა ძალითა და სჯულითა, შედამხედველობასა ქვეშე უოვლად-მხილველისა თვალისა მისისასა, რათამცა ქმნილებანი არა მიეცნენ განსრწუნასა და განქარვებასა. მაგალითებრ: ღმერთიან უბრძანა კაცთა და ცხოველთა: «აღორძნდით და განმრავლდით»—და ბრძანება ესე სრულდება ბუნებითად ვიდრე აქამომდე. ამისთვის იტყვის წერილი: «დააფუძნე, უფალო, ქუჭყანა, და ჰკიეს. ბრძანებასა შენსა ელის დღე» (ფს. 118, მ. 90. 91). სოლოვინაძეგან სახე ესე ღმერთაებრივისა დაცვისა და მოუარველობისა არის ჩვეულებრივი წესი ქუჭყენიერობისა და კაცთა ნათესავის ცხოვრებისა, ამისთვის ბევრს ადამიანს არც მიაჩნია ესე ღმერთის განკებულებად.

ბუნების უაღრესი სახე დაცვისა არის იგი, რომელ ღმერთი სძლევს წესსა ბუნებისასა, სადაცა ნე-

ბავს, და გამოაჩენს მას შინა განსაკუთრებითსა თვის-
სა მოქმედებასა დიდისა რომლისამე საქმისა-თჳს. მა-
გალითებრ: ბუნებითია ქალისა-თჳს შობა შვილისა,
მაგრამ შობა მამა-კაცისა გამოუცდელად უაღრესი არს
ბუნებისა; ეგრეთვე, ბუნებითია კაცისათჳს განძღობა
ზურითა, მაგრამ განძღობა ხუთი ათასისა კაცისა ხუ-
თითა მხოლოდ ზურითა და ორითა თევსითა, უაღ-
რესი არს ბუნებისა; და კჳაღად, ბუნებითია ცეცხლი-
სა-თჳს დაწვა და დანთქმა ნიუთიერებისა და ცხოვე-
ლისა; მაგრამ სამნი ერმანი—ებრაელნი არა შეიწვნენ
აღსა შინა ცეცხლისასა, არამედ დაშთნენ უვნებელად
ყოფლითურთ.—ესრეთნი მოქმედებანი ღჳთის განგებუ-
ლებისანი იწოდებიან ს ა კ ვ ი რ ვ ე ბ ე ლ ა დ ა ნ უ
ს ა ს წ ა უ ლ ე ბ ა დ. ხოლო ვინაჲდგან ღმერთი არის
ყოვლად-ბრძენი და ყოვლად-შემძლებელი უფალი და
მეუფე ცისა და ქუჭყანისა,—ამისთჳს სასწაულები არა-
თუ შესაძლო, არამედ ფრიად საჭირონი და სასარ-
გებლონი არიან კაცისა და ქუჭყანისა-თჳს, და მა-
დიდებელნი ღჳთისა; ამისთჳს სასწაულები აღსრულ-

დებიან მხოლოდ მაშინ, როდესაც საჭირო არის ცხადად გამოჩენა ძალისა ღუთისა სადიდებელად მისა და სასარგებლოდ კაცთა, და როდესაც ჩვეულებრივი ბუნებითი წესი ღუთისა მიერ ქუჭუნის მცველობისა არა საკმაო არს.

მმართველობისა-თჳს ქუჭუნისა.

§49. მმართველობა ღუთისა მდგომარეობს მას შინა, რომელ იგი მოიუფანს ჭეშმარიტისა გზისადმი ყოველსა მიდრეკილებასა და განუმორებასა ქმნილებისასა მინიჭებულისა მათდა სჯულისა და წესისაგან; ხოლო რომელნიცა კეთილად და განუმორებელად ვლენან სჯულისა და ბუნებისა-მებრ, იმათ ამტკიცებს და ამაგრებს მას შინა, რათა არა განუმორნენ და მიიდრიკონ უკეთურებისა და უწესობისადმი.

§50. მმართველობა ღუთისა, ვითარცა მცველობა, შეესება ყოველივეს სასოკადოდ როგორც დიდსა, ეგრეთვე მცირესა. მაგალითებრ: 1) ღმერთი მართავს მოქმედებასა ნივთიერებისასა, ესე იგი—უჩვენებს მას

გზასა, ზომასა და დროსა და მოავლენს ელვასა, ქუხილსა, წვიმასა და თოვლსა ქუჭყანასა ზედა (იობ. თ. 28, მ. 26), რათა ეოველი ესე იქმნეს სახმარად და სასარგებლოდ კაცთა და ზირუტევთა (ფს. 103, მ. 14); და 2) მართავს კაცთა ნათესავსა, ესე იგი—დაადგენს მეფეთა და მთავართა სამეფოთა შინა კაცთასა და სცვლის მათ ნებისა-ებრ თვისსა (დან. თ. 2, მ. 21, და თ. 4, მ. 14); ეგრეთვე თვითოულსაცა კაცსა აჩვენებს და აუწიებს გზასა, რომელსა ზედა ვიდოდეს იგი ცხოვრებასა შინა თვისსა, ესე იგი—უფლისა მიერ შეუღლვის ცოლი ქმარსა (იგავ. თ. 19, მ. 14); მის მიერ განმდიდრების კაცი და ღარიბების, ცოცხლების და მოკვების, სნეულების და ადრების, დამდაბლების და ამაღლების (1 მეფ. თ. 2, მ. 6. 7; იობისი თ. 5, მ. 18; ფსალმ. 142, მ. 8), და ეოვლით კერძო შეწევის და განუმარჯვებს მოუვარეთა თვისთა (რომ. თ. 8, მ. 29). ზოგჯერ ღმერთი მიუძვებს კაცსა ცოდვისადმი, მაგრამ თუთ ბოროტმოქმედებასაცა მისსა ხმარობს და მიაქცევს საცხოვ-

ნებელად მისა და სადიდებელად თავისა თვისისა: მაგალითებრ, ღმერთმან მიუშვა წინასწარმეტყველი დავით და სსჴანიცა მრავალნი წმიდანი ცოდვისადმი, მაგრამ შემდგომად კვალად მოაქცია იგინი უმეტესისა სიწმიდისადმი სინანულისა მიერ. ხოლო სოკჯერ აუენებს ბოროტ-მოქმედებასა მტერისასა მართალთა მიმართ: მაგალითებრ, მან დააუენა ბოროტი განსრახვა და უსჯულოება აბიმელექისა აბრაამის ცოლისა მიმართ (შექმნათა თ. 20, მ. 6); და შემოკლებულად ვსთქუათ, ღმერთი ხმარობს ეოველივე საშუალობას მოსაქცევად და საცხოვნებელად ცოდვილთა, მისთვის რომელ არა ნებავს მას წარწეიდა ცოდვილისა, არამედ მოქცევა და ცხოვრება მისი (ეზეკ. თ. 33, მ. 11).

§ 51. სახე მმართველობისა, ვითარცა სახე დაცვისა, არის ორ-გვარი: ბუნებითი და საკვირველებითი. მნიშვნელობა ამათი არის მსგავსი მისა, რადცა ითქვა ზემო-აღნიშნულს ჰარავრაფში (§ 48). მხოლოდ აქ უნდა დაუმატოთ ზემო-თქმულსა ცოტა რაჲმე, ესე იგი: სხვებრ მართავს ღმერთი ქმნილე-

ბასა უგონოსა და სხვებრ გონიერსა—კაცსა. ჰირველ-
ნი—ქმნილებანი უგონანი—მოქმედებენ უოველთჳს თა-
ნახმად მათისა ბუნებისა, და ამისთჳს მართუა მათი
არის ბუნებითი; ხოლო მეორენი—ქმნილებანი გონი-
ერნი—მოქმედებენ ნებისა-ებრ მათისა, ვინაჲდგან ღმერ-
თმან მიანიჭა მათ თავის-უფლება, და ამისთჳს მოქ-
მედებანი მათნი არიან ხან თანახმანი სჯულისა და
კანონისა და ხან წინააღმდეგნი მათნი. ამის-გამო მმარ-
თველობა ღუთისა შესახებელად გონიერთა არსებათა
ანუ კაცთა არის დაფუძნებული მათს წნეობითს მოქ-
მედებასედ, რომელსა ხშირად ემორჩილება, ბრძანები-
სა-ებრ ღუთისა, თჳთ უგონო ქმნილებაცა, ესე იგი:
როდესაც მოქმედება და ცხოვრება გონიერისა ქმნი-
ლებისა ანუ კაცისა არის კეთილი, წმიდა და სათ-
ნო ღუთისა, მაშინ ბუნებითნი მოქმედებანიცა უგონო-
თა ქმნილებათანი არიან კეთილნი და სიამოვნებით
სასარგებლონი მისთჳს; ხოლო როდესაც მოქმედება-
ნი და ქცევანი კაცთანი არიან ბოროტნი და წინა-
აღმდეგნი ღუთისა, მაშინ თჳთ უგონო ქმნილებაცა

გამოიყვლის ბუნებითსა მოქმედებასა და ზნესა თვს-
სა, და სამწუხარო და წინააღმდეგ ექმნების მათ; ეს-
რეთნი არიან: კეთილ-შესაუება ჭაერთა და კეთილ-გა-
მოღება ნაყოფთა ქუჭყანისათა, რომლისა-გამო შმვი-
დობით და მუდროებით ატარებენ კაცნი ცხოვრებასა
ქუჭყანასა ზედა, და სხუანი ყოველნი კეთილნი ქუჭ-
ყანისანი; ეგრეთვე წინააღმდეგნი ამათნი: მავნებელი
ჭაერი და უნაყოფოება ქუჭყანისა, შოთი და ვაება,
და მსგავსნი ამათნი მწუხარებანი და სატანჯველნი
ბოროტთა-თვს.

§ 52. აღნიშნული აქა სწავლა განკებულებისა-თვს
ღუთისა კვიტკიცებს, რომ ქუჭყანაზედ და უმეტესად
კაცთა ნათესავთა შორის მოქმედებს არა რომელიმე
უბრალო და უმიხეზო ბედი ანუ უბედურება, გინა
ბედის-წერა, არამედ თვთ ნება ღუთისა, ყოვლითურთ
წმიდა და კეთილი ქმნილებისა-თვს მისისა; ამისთვს
არა არს ქუჭყანაზედ ისრეთი უბედურება გინა გან-
საცდელი, რომელსაცა ვერა განემოროს კაცი ლოც-
ვითა და ვედრებითა, სინანულითა და კეთილ-მსახუ-

რებითა; ეგრეთვე, განგებულება ღუთისა არა დააბრკოლებს ანუ შეაწროებს თავისუფლებასა კაცისასა, არამედ ზოგ-ჯერ თუთ შეეთანასწორების მას, და ესრეთ წარმართებს უმეტესისა კეთილისა და ჭეშმარიტისა გზისადმი; მსგავსადვე ამისა ვერცა თავისუფლება კაცისა დააბრკოლებს განგებულებასა ღუთისასა, არამედ იგიცა ემორჩილება მას და მოქმედებს განზრახვისა და წინათ-მხილველობისა-ებრ მისისა; მისთვის რომელ კაცსა აქუს სრული ნება და თავისუფლება ქმნად ბოროტისა და კეთილისა,—კეთილსა ასრულებს იგი ნებითა და შეწევნითა ღუთისათა, ხოლო ბოროტსა მისითა მიშვებითა და დაცალებითა, რომლისათვის მიანიჭებს იგი კაცსა სასუიდელოსაცა საქმეთა მისთა-ებრ.

აჲ, ქრისტიანო, სწავლა სასუგეშო და საიმედო ჩუწნოთ! ღმერთი განაგებს საქმეთა ჩუწნათა; ამისთვის მიუტეოთ მას ზრუნვა ჩუწნი—და მან გამოგვასრდოს ჩუწნი. გარნა ვსასოებდეთ რა ღმერთსა, ნუ მივსტუმთ თავსა თვისსა ზარმაცობასა და უღებებსა, არამედ ვიქმედეთ მარადის საქმესა კეთილსა შეძლებისა-ებრ ჩუწნისა, და იგი უმეტესად შეგვაწვიოს ჩუწნი; უფროს ეო-

ველთა განვიცადეთ და გამოვიძიოთ გზანი განგებულე-
ბისა ღმერთისანი ცხადებებსა შინა თჳსსა, რათა ვსცნათ-
შეიქმნას ვართ თუ ახლავს წინამძღუდისა და მაცხადი-
სა ჩუქნისაგან, და შეეთანხმებიან თუ არა საქმენი ჩუქნ-
ნი ნებასა და მზრუნველობასა მისსა . . .

სწავლა ანგელოსთა-თჳს.

§ 53. ანგელოსნი შეადგენენ ქუჭყანასა უხილავსა და ზეცოერსა, და არიან არსებანი სულიერნი და გონიერნი, უუსრულებსნი და უმაღლესნი კაცთა.

§ 54. მეოფობა თჳსი ანგელოსთა მიიღეს ეოფლისა შემოქმედისა ღუთისაგან, მსგავსად სხუათა ქმნილებათა, ვითარცა იტევის მოციქული ჰავლე: «მის მიერ დაებადა ეოფელივე ცათა შინა და ქუჭყანასა ზედა, ხილულნი და არა ხილულნი, ანუთუ საუდარნი, ანუთუ უფლებანი, გინათუ მთავრობანი, გინათუ ხელმწიფებანი, ეოფელივე მის მიერ და მისა მიძარით დაებადა» (ეოლოს. თ. 1, მ. 16). ხოლო დროებისათჳს, თუ ოდეს შეიქმნენ ღუთისაგან ანგელოსნი—სადმითო წერილი არა რას კვამცნებს ჩუენ თჳნიერ მისა, რასაცა ბრძანებს თჳთ უფალი წიგნსა შინა იო-

ბისსა: «ოდეს შეიქმნებოდინ ვარსკჳლავნი, მაშინ მაქებდენ მე ხმითა დიდითა ანგელოსნი ჩემნი» (იოზ. თ. 38, მ. 7). ამისთჳს იტყვიან წმიდანი მამანი, რომელ ანგელოსნი არიან შექმნილნი უწინარეს კაცთა ნათესავისაო.

§ 55. თჳსებანი ანგელოსთა არიან შემდგომნი:

1. იგინი არიან ს უ ლ ნ ი უ ს ხ ე უ ლ ო ნ ი, და ამით ცხადად განიჩევიან კაცთაგან ხორციელთა და ნიუთიერთა (იხილეთ ებრაელთა თ. 1, მ. 14; და ეფეს. თ. 6, მ. 12). მაგრამ სულობა და უხორციელობა ანგელოსთანი არიან განსასღვრულნი და კერძობითნი, ესე იგი—ანგელოსნი არიან უხორციონი და უსხეულონი შესახებელად ჩუწნდა, რომელნიცა ვართ ფრიად შეზურობილნი, შეკრუულნი და შესდუდვილნი სიმძიმითა და სიბილწითა ხორციელებისა და ნიუთიერებისათა,—და შესაფერი სასე და სომიერება აქჳსთ ანგელოსთა: ეოვლითურთ და სრულიად უხორციო, უნიუთო, უსომო და გარეშემოუწერული არის მხოლოდ ღმერთი—შემოქმედი ეოველთა—სულიერთა და ხორციელთა.

2. ანგელოსნი არიან უსილავნი (კოლას. თ. 1, მ. 16). თუძცა იგინი მრავალ-გზის გამოეცხადნენ კაცთა ქუცყანასა ზედა სსვითა და სსვითა სასითა, და თუძცა მათ მიეწერება მრავალ-თვალობა და მრავალ-ფრთოვანება, როგორც მოკვითხრობს საღმრთო წერილი, — მაგრამ ესენი არა არიან შინაგანნი და სამარადისონი კუთვნილებანი მათნი, არამედ აღნიშვნენ მხოლოდ სსჟათა და სსჟათა თვსებათა და მოქმედებათა მათთა, შესაფერთა ბუნებისა მათისათა; ეგრეთვე თუძცა ანგელოსნი კეთილნი იხატებიან ერმებრივად და განშიშვლებულად, ვითარცა ერმანი, მაგრამ ამათაცა აქჟსთ სსჟა მნიშვნელობა, ესე იგი — ესენი აღნიშვნენ მას, რომ ანგელოსნი არიან ყოვლითურთ უძანკონი და უბიწონი, და არა აქჟსთ მათ არა რაჲმე სასირცხო და დასათვარავი, ვითარცა კაცთა ცოდვის-მოქმედთა, და არცა მოხუცდებიან იგინი არაოდეს, ვითარცა კაცნი, არამედ მარადის არიან მხნედ და ჭაბუკად; ხოლო მრავალ-თვალობა მათი აღნიშნავს მრავალ-გვართა და მრავალ-სახეთა ცოდნათა და მსედველობათა მათთა; და

მწავალ-ფრთოვანება—სისწრაფესა და სიხქარესა მათ-
სა აღსრულებად ნებისა ღმრთისა, რომლისა-გამო იგი-
ნი არა დაბრკოლდებიან მსწრაფლად გარდამოსვლად
ზეცით ქრისტეანასა ზედა და მიმოსვლად ყოველთა ად-
გილთა ბრძანებისა-ებრ უფლისა ღმრთისა. მაგრამ თუ-
სებანი ესე არიან შემოკლებულნი და განსასდგურებულ-
ნი, ესე იგი—ანგელოსნი არა არიან ყოველგან მო-
ფნი და ყოვლისა მეცნიერნი, ვითარცა ღმერთი; არა-
მედ როდესაც მოვლენ ქრისტეანასა ზედა, ანუ წარ-
გზავნიან სხუასა ადგილსა,—მაშინ იგინი არა დაშთე-
ბიან და არცა იქმნიებიან ზეცათა შინა ანუ ჰირველთა
ადგილთა მოყოობისა მათისათა, არამედ იქმნიებიან მსო-
ლოდ იქ, სადაცა წარგზავნიებიან ნებითა ღმრთისათა, და
სხუანი. ამისთვის არის მათთვის აღნიშნული და განსას-
დგურებული ადგილი მოყოობისა, რომელიცა იწოდება
სადმართო წერილში მ ე ს ა მ ე ც ა დ, ანუ ც ა დ
ც ა თ ა, ესე იგი—უმაღლეს ცად (2 კორინთ. თ. 12,
მ. 2, 3 მეფეთა თ. 8, მ. 27), და ამისთვის ბრძა-
ნებს თუთ უფალი იესო ქრისტე: «ანგელოსნი ცათა

შინა მარადის ხედვენ ზირსა მამისა ჩემისასა» (მათ. ო. 18, მ. 10),

3. ანგელოსნი არიან უკუდავნი, მაგრამ არა ბუნებითა, არამედ მინიჭებულითა მათდა მადლითა ღუთისათა, ამისთვის რომელ ბუნებით ეოველივეს, რასაცა მიუღია დასაწყისი, აქუს დასასრულიცა, — და ესრეთნი არიან ბუნებით ანგელოსნი, ვითარცა ქმნილებანი.

4. ამათ ეოველთა-თანა ანგელოსთა აქუსთ საკუთარი გული, გონება, სურვილი, განზრახვა და მოქმედება, რომლისა-მიერ იგინი მოქმედებენ თავისუფლად და აღირჩევენ კეთილსა და ბოროტსა, როგორც გვიმტკიცებს ისტორია მრალთა მათგანთა დაცემისა დაშეცოდებისა, რომელნიცა აწ იწოდებიან ეშმაკებად; ხოლო სხუათა აღირჩიეს მარადის ეოფა ნებისა ღუთისა, და დაემტკიცნენ მადლითა მისითა სიკეთესა შინა, და იგინი არიან ანგელოსნი კეთილნი.

§ 56. ამისთვის ანგელოსნი განიყოფებიან ორ გვარად. ზირველსა ეკუთვნიან ანგელოსნი კეთილნი, ხოლო მეორესა — ანგელოსნი ბოროტნი ანუ ეშმაკნი.

ეკლესიის ალავერდისა და წმიდა მოწამე დედო-
ფალი ქეთევან.

თელავიდან თხოუმეტ ვერსტზედ სდგას მშენიერი ეკლესიის ალა-
ვერდისა — გვირგვინი მრთლად ივერიის ტაძართა. ჯერეთცა არიან ოდეს-
მე მაგარნი გალავანნი მისნი და კოშკნი, დამცველნი დაცემისაგან მტერ-
თა. დასავლეთის მხრით შველის კარი ეზოსა ტაძრისასა, რომლისა არ-
ხიტეკტურებით შეწყობილნი შენებულებანი და გარეგანნი შემკულებანი
განაცვიფრებენ თვალთა, ასიამოვნებენ და დაატკბობენ გულსა ქრისტიან-
ისასა. მოგძო და გაწო თანჯრებიანი გუმბათი მისი სიგძით არის
ოთხმოდ და თექვსმეტი რუსული ადგი; ეკლესიასა აქუს ოთხმოდ და
ორი რუსულივე ადგი სიგძე და ორმოდ ადგი სიგანე. გარეშე კედელ-
ნი ტაძრისანი, მრთლად თლილთა ქუთაგან ალუვანილნი, ადგილ ადგილ
არიან შედრეკილნი და შემკულნი ჩუქურთმებითა და ამ გარითავე ჯუჭ-
რებითა. გარედგან ეკლესიის კედელთა ჰქონიათ შიდაგულნი ოცამდისინ
სტოვანი (მცირე სამწირველო), რომელნიც დაუქცევიათ ამ ორმოდ და
ათის წლის წინათ. შემსკულსა შიგ ეკლესიაში უმეტეს განაკვირვებენ
მოყვანილებანი ყოველთა მისთა ნაწილთა და მოყვანილება მისის გუმ-
ბათისა, რომლისა საფუძველად სდგანან ექვსნი სვეტნი გადაბმულნი ერ-
თი მეორესა ზედან თაღებითა. საკურთხეველი არის გაყოფილი სამ ნა-
წილად; ერთი ამათგანა, რომელიც ოდესმე ყოფილა სამწირველოდ, აწ
არს დაღებული სალაროდ; ეკლესიის იყო აღშენებული სახელსა ზედან

წმიდისა შთავარ-მოწამის გიორგისა და იგი ადრის უამიდგან დღესასწა-
ულობდა ხსენებასა ამის წმიდისასა; გარნა ოდეს ლეონ კახთა მეფემან
მოიღო იერუსალიმით ნაწილი ცხოველს-მეოფელის ჯვარისა, რომელი
უბოძა გერმანოზმან იერუსალიმის პატრიარქმას, განახლების-ათჳს იერუ-
სალიმში ქრისტეს აღდგომის ეკლესიისა, და ამის მიზეზისაგანო ხალხმა
დაიწყო მრავლობით მოსკლას შორიდგან თაყვანის-საცემლად ამა სიწმი-
დისა დღესა მსოფლიო ჯუჯარის-ამაღლებისასა (თოთხმეტს რიცხვს სეკ-
დემბრის თჳსას); ამისთჳს მეოფემან საქართველოსა შინა ექსარქოსად,
მიტროპოლიტმან იონამ, გააკეთებინა ხოცასა ზედან სამწიროველო სა-
ხელსა ზედან წმიდის გიორგისა და ტაძარი ალავერდისა აგურთხა სა-
ხელსა ზედან პატრიარქისა ჯვარისა. ადგილსა მას ზედან, სადაც დღეს
ჭსდგას ტაძარი ალავერდისა, მეექვსე საუკუნეში აღაშენა ეკლესია ერთ-
მან ათცამეტთა ასურელთა მამათაგანმან იოსებ, სახელსა ზედან დიდის
მოწამის გიორგისა და ჭქმნა იგი საეპისკოპოსოდ. კახეთის მეფემ კვი-
რიკემ, მეცხრე საუკუნეს განმავლობაში, დააქტია სიძველისაგანო ეს ეკ-
ლესია და ადგილსავე მას ზედა აღაშენა დიდ-მშვენიერი ესე ტაძარი,
რომელიც ჭკიეს იმავე სახით ვიდრე დღეინდელად-დღედმდე. მხოლოდ
ძრეელის მიწის ძვრისა განო ჩამოიქცა გუმბათი ჩოღ წელსა (1530)
და დიდის წარსაკებელით დაადგა იგი მეფემან ლეონ. ჩემ წელსა (1740)
გვალადცა ჩამოიქცა და ამ უამად თელავში ბძანდებოდა დედოფალი თა-
მარ, მეუღლე კახთა მეფის თეიმურაზ მეორისა, აქედგან დაინახა რა მან
დაცემა გუმბათისა, მაშინვე დაუყოვნებლივ წაბძანდა ალავერდს მრავლის
ხალხითა და გარის კაცებით და თჳთ შველოდა მათ გამოზიდვასი ეკ-
ლესიიდან ნაქცევთა. მალალი და მოხდენილი კანკელი მისი არის შე-
წირული და მოსკოვიდგან გამოგზავნილი უკანასკნელის საქართველოს
მეფის გიორგის ძის ირავლისაგან და არხიუბისკოპოსის დოსითეოსი-
საგან. გარნა ამა კანკელსა შინა ასუენია ოთხი ფრიად ძველი ხატი: ორი
დიდის მოწამის გიორგისა და ორი ღუთის-მშობლისა, მოსკენებულნი
სხუათა გაუქმებულთა მონასტერთაგან. განსაკუთრებით შესანიშნავ არს

ხატის წმიდის გიორგისა, რომელიც ასკენია მარცხნივ და შეუმოსინებია
ოქროთ დაფერილას გეტხლითა ერთსა ალავერდის წინამძღუართაგანსა,
თავადს ჩოლაყაშვილს, ხელსა წელსა. ეს ხატი მოუსვენებიათ ახსრებულის
ბოჯორმის მონასტრიდგან. ეკკლესიის საღაროში არიან მრავალნი ძვირ-
ფასნი სამკაულნი და ძველნი ხატნი. სხუათა შორის არის ძველი ტრა-
პეზის სახარება დაწერილი ეტრატზე მეტხრე საუკუნეში, რომელსა ქქო-
ნან წმიდათა ნაწილნი ქრისტე ხატთა უდათა ზედა გამოხატულთა და ოქ-
როთი და მარგალიტით შემკულთა. წარწერისაგან ამა სახარებასაზედან
ჭსჩანს, რომელ პირველ ეკუთვნოდა იგი კაცხის იმერეთის ეკკლესიასა და
შემდგომ დაუხსნია იგი სპარსთა ხელთაგან, შაჰ-აბაზის დროს, ზებედეს
ალავერდის წინამძღუარსა. არიან სხუანიცა მდიდრად შემკულნი ხატნი
შეწირულნი ლეონ მეფისა და მეუღლისა მისისა თინათინისგან. ერთი
მათგანი მაცხორის ხატი მრთლად არის მოჭედილი ოქროთი, შემკუ-
ლია ცხოველს-მეოთუელის ჯვარის ნაწილითა და სხუათა წმიდათა ნაწი-
ლებითა. აქვე არს ტრაპეზის ჯვარი წარმოგზავნილი რუსთა მეფის მი-
ხაილ თეოდორეს ძის მიერ მეფის თეიმურაზისადმი ჩქა-სა წელსა.
უმეტესნი ნაწილნი ძვირფასთა სამკაულთა და წმიდათა ხატთა არიან აკ-
ლუბულნი სპარსთა მეფის შაჰ-აბაზისაგან, ოდეს დაეცა იგი ქართლსა და
კახეთს, უწყალოდ შემუსრა წმიდანი ეკკლესიანი და თავისის ხელით
სტრცენიდა ხატთა და ჯვართა და სიმდიდრესა მათსა განუყოფდა მან-
ლობელთა თვსთა.

უღმრთო მან შაჰ-აბაზ უწყალოდ შემუსრა ქართლისა და კახეთის ეკ-
კლესიანი; გარნა მისგანვე მოვიღეთ ჩვენ თვთ უძვირფასესი საუნჯე,
რომელიცა აწ დატულ არს ალავერდის ტაძარსა შინა ქვეშე დიდის ტრა-
პეზისა: საუნჯე ესე არს ნაწილნი წმიდის მოწამის კახთა დედოფლის
ქეთევანისა (*), რომლისა გნებანი თუ რომ არ აღემატებინ ტანჯუათა

(*) ცხოვრება წმიდისა ქეთევან დედოფლისა აღუწერიათ: შეილსა მისსა თეიმურაზ
პირველსა; თავადს დიმიტრი ზაგრატიონს; გარეგნის მღუღელ-მონაზონს გიორგის; სო-

წიგნულთა აღმსარებელთა ქრისტეს სარწმუნოებისა და თითქმის ღვაწლთა დიდის მოწამის გიორგისაცა, ვგონებ ნაკლებნი არღა არიან. გულისა გასაგმირავი მოთხრობა ვნებათათჳს ამა სამეფოელსა წმიდისა შეუკრებიათ თჳლით მხილველთა და მოწმობენ თჳსნიცა წმიდისანი: შვილი მისი თჳ-
ომურაზ, მეფე არჩილ და კათალიკოზი ანტონი. თჳთ-მხილველად ქეთე-
ვანის ვნებათა იყვნენ ლათინთა (თრანგთა) მღჳდელნიცა, რომელთაც მო-
ასკვენეს სპარსეთით საქართველოში ნაწილნი წმიდისანი.

ქეთევან იყო ხანებულის ბაგრატიონთა გუარისაგან, რომლისა მამა
აშოთან, შვილის-შვილი კონსტანტინე მეფისა, ჭსტხოვრებდა შუხრანს,
მექანი მშკენიერის სახისა, იტყუას ანტონი კათალიკოზი: «ჭსწავლული
სარწმუნოებითა, ჭსწავლული სამღჳდლოდთა წერილითა, მომგები სათ-
ნოებათა, ქალწული მორცხვი, ბრძენი კეთილ-გონიერებისა ხმეითა, ქალი
ნარჩნარი ჭ მხნე კეთილთა მოქმედებათადმი, ურმა მშკენიერი ჭ უმშკენიერესა
მიმადლებულებითა» მიეთხოვა ცოლად დაკითხ, კახეთის მეფის ალექსანდრეს
შვილს და შვილის-შვილს დიდის ლეონისასა. ეს მოხდა იმ დროს, რომ-
დესაც შაჰ-ახას განიზრახვიდა ქართლისა და კახეთის შემუსვრასა და მის-
თა მთავართა არ იტყოდნენ თუ სად, ანუ ვისგან მიეღოთ შეწყენა. მეფე
ალექსანდრე მოელოდა შემწეობასა რუსეთისაგან და ამისთჳს არა ერთ-
გზის ჭსთხოვა წიგნითა შორის ღოდუნოვსა, რათა მოხედოს მან შე-
ვიწროებულს ქვეყანასა. თჳთ ალექსანდრესაც ელოდებოდა უბედურობა:
იგი იყო მკვლეელი ძმისა თჳსისა და ამისთჳს მას მოეკლინება სასჯელი
ხაკუთარის თჳსის სახლისაგან: უფროსმან შვილმან დაკით, ქმარმან ქე-
თევანისამ, წაართვა მამასა სამეფო ტახტი; გარჩა თჳთ მტაცებელიც კერ
მიემთხვია კეთილსა: როგორც რომ განთავისუფლდა სნეულებისაგან მო-
ხუცებულნი მამა მისი ალექსანდრე, შევარდა იგი ალავერდის ეკლესიაში
ფერხთ-შიშველი და ტანთ-ხაუცმული და სახალხოდ დასწყევლა ურჩი შვი-

მეხო მეისტორიეს არაქელს; ანტონი კათალიკოზს; ლათინთა მღჳდელთა; ბესარიონ
კათალიკოზს და სხ.

ლი თვისი. მალე ეწია მას წყევს მამისა. დავით უცებ განდა აკად და დიდის ტანჯვით გარდაიცვალა, დამტეკებული ახალგაზდა ცოლისა და მცირეს წლოვანის თეიმურაზისა. განრისხებულმან და შურის მკებელმან პაპამ გაუგზავნა ერმა თეიმურაზ შაის მძევლად და მეფობისა თანამემწედ ქქმნა მეორე შვილი თვისი გიორგი. განა მას ჭყვანდა მესამე შვილიც კონსტანტინე, სიურშიდგანვე გაგზავნილ მხევლად სპარსეთში და იქ გაათათრებულად. ეს კონსტანტინე იქმნა ბოლოს ამამწევეტულად სრულად თავის სახლისა.

შაჰ-ახანმან ჭსტნა რა, რომელ ალექსანდრე ეძიებს რუსეთისაგან შემწობასა და მოვარკველობასა, მაშინვე განიზრახა ერთობრივ აღხორცუდა განხეთში სამეფო პირთა, ერთგულთა რუსეთისათა, აღმოფხურა და წმიდის საწმუნოებისა და დასმა მას შინა მაჭმადიანის მეფისა. ამისთვის წარმოგზავნა სპარსეთით კონსტანტინე დიდის ჯარით, რომელმაც მსწრაფად თვისის განხეთში მოსვლისა, მოჭკლა მოხუცებული მამა თვისი ალექსანდრე და ძმა გიორგი, იქმნა მეფედ და მოიწადინა შერთვა ცოლად თავის რძლის ქეთევანისა. ქეთევანმან, ჭსტნას-რა ამ გვარი ბოროტი განზრახვა უბოროტესის თავის მახლისა, მაშინვე წარვიდა მუხრანს, თავის სამშობლოს სახლში და აქ იგლოვდა ტყუეობასა ძისა თვისისა. კონსტანტინესგან სასტიკად შეწუხებულთა განთა მომართეს ქეთევანს, ჭსტხლავს მას დედოფლობა და განხეთისა და აწმუნეს მას თვით, რომელ იგინი დაემოწმილებიან მხოლოდ მის ბრძანებასა. ქეთევანმან შეისმინა კედრება ერისა, წარვიდა განხეთად, სადაც დახუდა ბრძოლისათვის განმზადებული ჯარი, მიიღო წმიდა საიდუმო და ჯარსაც მიაღებინა, დაეცნენ კონსტანტინეს აღაზნის პირზედ, მოკლეს და მხედარნი მისნი შიშისაგან დაიფანტნენ. დიდებულთა დასკეს ქეთევან დედოფლად, ხოლო მან წარგზავნა კაცი შაჰისტან და ეკედრა შვილის სპარსეთით დაბრუნებასა. ამ დროს შაჰის ჭქონდა განხეთქილება ხონთქართან, და ამისთვის შეშინებულმან, რომ განხი არ მიუდგნენ ოსმალთა, წარმოუგზავნა ქეთევანს თექმეტის წლის თეიმურაზი, რომელსაც დაეცვა ტყუეობაში ქრისტეს საწმუნო-

ნოებს; დაუყოვნებლივ უკუერთხეს მას გვირგვინი მეფობისა ბოდბის წმი-
და ნახას ეკკლესიაში; სრულ იქმნა გულთაღი სურვილი ქეთევანისა;
ამიერიდგან იგი უმეტეს იწეებს ეკკლესიათა განშვენებასა, გლახაკნი და
დავრდომილნი უხვად მიიღებენ მისგან მოწყალებასა, მთელი კახეთი ლა-
ცავს და აკურთხევს სახელსა მისსა, როგორც აწ აკურთხევს მას მთელი
ქვეყანა ივერიისა. ესრედ მშვიდობით განკლდა ათმან წელმან ქეთევანის-
თჳს, რათა შეიკრიბოს მან ძალნი მოთმინებისათჳს მათ ახალთა ღვა-
წლთა და ვნებათა, რომელთა მიღება ჯერ-აწ მისგან მტკიცედ და შე-
ურყევად დატვისათჳს ქრისტეს საწმუნოებისა.

გამოიტვალნენ გარემოებანი: შაჰ-ახას შეურიგდა ოსმალს და რადგანაც
იშიშვიდა რუსთაგან, რათა არა მიიღონ მათ უფლება მის კელწიფების
ქვეშ მეფოს საქართველოზედ, მოიწადინა რომ ერთის დატემით შემუს-
როს მას შინა ქრისტიანობა, ტყვე ჰყოს მცხოვრებნი, აღმოებვრას ეკ-
კლესიანი და მით სამუდამოდ დაიმონავოს ქვეყანა ჩუქნი. ამისთჳს შაჰი
ეძებდა მიზეზსა საქართველოზედ ბრძოლის ატეხისასა და მალეც იპოვა.
მოურავი სანკაძე, რომელიც შემოსწერა ქართლის მეფეს ლუარსაბს, რად-
განაც მან, აღთქმისამებრ თჳსისა, არ შეირთო ცოლად იმისი ქალი გა-
იქცა სპარსეთში, დაწვლილებით აცნობა შაჰ-ახას უღონობა თავისის
ქვეყნისა. და რომ უმეტესად გაეშფოთებინა ავ-ხორცობა მისი, გარდა-
მატებით უქო მას მშვენებება და სიკეკლეუცე ლუარსაბის დის ხორეშა-
ნისა, რომელიც იყო დაწინდული კახთა მეფის თეიმურაზზედ. შაჰიმ
მოითხროვა ცოლად ხორეშან, ლუარსაბმან უარი შეუთვალა და ამისთჳს
ასტედა საშინელი თოთხმეტის წლის ბრძოლა, რომელმაც სრულებით
აბურ ჰყო ჩვენი უმედური საქართველო. ჰსცნა რა თეიმურაზმან შაჰის
წამოსვლა სპარსეთით საქართველოზედ დიდის ჯარით, მან მოიწადინა
პირის-პირ შებმა მისი, გარნა სულ-მოკლეობამ შეიპურა კახთა თავადნი
და მათ სთხოვეს მეფესა, რათა მოეჩილ ექმნის იგი შაჰის და დაზვა-
ებისათჳს წარგზავნოს დედა თჳსი ქეთევან წინაშე მისსა, რადგანაც დე-
დაკაცის ცრემლთა და ძვირფასთა ძღვენთა შეუძლიანთ დამშვიდება თჳთ

უღმრთელის გულისა. დედოფალი ვერ უნდა ექმნა ხალხის თხოვასა და შეჭსწირა თავი თვისი მსხვერპლად გამოხსნისა-თვს მამულისა; მან წარყვანა თან უმცროსი შვილის-შვილი თვისი ალექსანდრე და საუკუნოდ გამოყსალმა შვილსა და სამშობლოსა. ეს იყო პირველი ღვაწლი მისის მოწამეობისა. განჯის ახლომხე შეხუდა წინ შაჰის ქეთევან. მან შეიწყნარა იგი დიდის პატივით, დაისვა გვერდით და დაუგო პური, ხოლო გულში კი განიზრახვიდა ბოროტსა. შაჰიმ ჰკითხა დედოფალსა, თუ რადსათვის არ ინება პირისპირ ნახვა მისი თეიმურაზთან, და გამწერალმან მოითხოვა მზეკლად მეორე შვილი თეიმურაზისა ლევან. ეწია რა გულის სწაღელს და ხელთ მოიგდო ლევანიც, მაშინ უწყალმან შაჰიმ გაგზავნა ქეთევან, მისის ორის შვილის-შვილით შირაზად სპარსეთის ქალაქში, სადაც ყრმათა ელოდათ უღრმოდ სიკუდილი, ხოლო ქეთევანს მოწამეთა გვირგვინი შემდგომ ხან-გრძელის პატიმრობისა, და თვით დაეცა ქართლს; ღუთასა-მოყვარე მეფე მისი ლუარსაბ შეიპყრო მცბიერობით, წარგზავნა იგიცა შირაზად, რადგანაც არ ინება დატეკება ჰსჯულისა და შემდგომ შვიდის წლის ტყუობისა დაარჩობინა. (*)

თეიმურაზ მეფე იულტოდა იმერეთს, და ოდეს ჰსცნა უგუნქცევა სპარსეთად შაჰ-აბასისა, მოიწვია ოსმალის ჯარი და მათის შემწეობით ჰსძლო შაჰისაგან საქართველოში დადგინებულთ განმკებლებს. განრისხებული შაჰ-აბას მეორედ დაეცა საქართველოს, რისხუა მღუთისა დასცა მას ზედან, და როგორც რომ გაბრუნდა სპარსეთში, უბრძანა დაკოღვა ორისავე თეიმურაზის შვილისა, ლევანისა და ალექსანდრესი; მათ ვერ გაუძლეს საშინელსა ტკივილსა და მალე გარდაიცვალნენ. დარჩა დედოფალი ქეთევან ათის წლის ტყვე შაჰ-აბასისა.

უღმრთო შაჰ-აბას ხმარობს ყოველს ღონის ძიებას, რომ როგორმე შეატდინოს დედოფალი და მას ზედან ჰსცდის ყოველთა მათ სასტიკთა ტანჯვათა, რომლითაც განიცდებოდნენ პირველნი მოწამენი პირველის საუკუნისანი. მისგან გაგზავნილნი კაცნი არწმუნებენ დედოფალს, რომელ

(*) ევალესია ჩუბნი ჰყოფს წმიდასა ხსენებასა მისსა 21 ივნისს.

შატი დიდი პატივისცემულია მისი და ყოველთვის აქებს მის კეთილ-
სათნოებაან ცხოვრებას, და ამისთვის ჭსურს რათა აქუნდეს მას მხოლოდ
სახელი ცოლობისა მისისა, გარნა პატივისცემს როგორც დედას; შეიღსა
მისსა თეიმურაზს შეიწყნარებს შგზავსად საკუთარის შეიღისა და დაუ-
ბრუნებს მას სამეფოსა, თუ რომ ქეთევან დაუტეკებს ჭსჯუღსა თვისსა
და შიიღებს მაჭმადის საჩქმუნობასა. ამის მსმენელმან დედოფალმან სა-
სოებით დაიწერა პირჯვარი და სთხოვა შატიისგან წარმოგზავნილთა კაც-
თა. რათა აცადონ მას შეტყუდი ყაში და შემდგომ პასუხსა უკებს მათ.
ჭსთქვა რა ესე. შევიდა სახლად, რომელიც აქუნდა სალოცველად, მოიდ-
რიკნა მუხლნი და ცრემელ-მდინარემან მხურვალის გულით წარსთქვა კედ-
რება ესე: «შენ ღმერთსა სამებასა და თანა არსსა გიცნობ უცნაურსა
და უხილავსა, ვერ შემძლებელი თქმად საკვირველებათა შენთა. გეკედრე-
ბი, შ მუყოფო უგალო, შიშნეული მძლავრთაგან მცველთა ჭყერისათა, მო-
მივლინე მე ანგელოზი მცველი სულისა ჩემისა და შიითვალე სული ჩე-
მი, და განმიღე კარი სასძლასა შენისა; აღმრაცხე მე გუნდსა თანა მო-
წამეთა შენთასა; არა არს რიცხვი ცოდვათა ჩემთა, და არცა ვისმე შენდამი
მოწმუნეთაგანსა უცოდავს ჩემ-ებრ; აღვიარებ ცოდუათა ჩემთა, ვითარმედ
არა რაღ არს დაფარულ თვალთაგან შენთა. შენ განკურნენ წყლულებანი სუ-
ლისა ჩემისანი; მიეც ქესა ჩემსა თეიმურაზს ძლევადა, და რომელნი ჭყოფდენ
ხსენებსა ჩემსა შიანიჭე საუკუნო სუთევად. ქალწულო უბიწო, შემიწ-
ვალე მოწმუნე განგებულებითა მისა შენისათა». შემდეგ მოიღო წმი-
დამან სახაწილე და რადგანაც არ ჭყვა მღუდელი, თავისის ხელით ეზი-
რა უხრწნელთა საიდუმლოთა, და თანაზიარ იქმნა რა იგი ესრეთ უფ-
ლისათანა, გამოვიდა გარეთ უშიშრად და განბრწყინვებულის სახით უთ-
ხრა მტანჯველთა თვისთა: «როგორ არ იცის თქვენმან მომუღინებელმან,
რომ თვთ უმეტარნი ყმაწვილნიც კი დაცინვით შიიღებენ იმის რჩევასა
და დარბეებასა? მე როგორ შემაცდენს იგი, რომელსაც შემომოსია ძა-
ლი ქრისტესი? მან აღაოხრა სამეფო ჩემი, განაძო მე ჩემი, მოაკუდიანა
მის-ძენი ჩემნი, აღაოხრა და შკაგინა ეკკლესიანი და ჭსურს სიკუდილიცა

ჩემი? მომაკუდიდინოს. — ვიჯი მანჭადისაგან და ყოველთა საქმეთა მისთა-
გან, და ყოველთა სიბილწეთა მისთაგან! მრწამს მამა, მე და სული წმი-
და. სამება ერთადი და განუყოფელი. ვეკედრები ჯვარცმულსა ჩვენთჳს
და ყოვლად-წმიდასა დედასა მისსა, განმადლიეროს მე ყამსა ტანჯვისასა,
რათა მით ღირს ვიქმსე მე მოწამეთა გვირგვინსა. აჳს მე ვსდგევარ წი-
ნაჲ თქვენსა, ჰქმენით რაღცა გნებავსთ». მაშინ მტანჯველთა გამოიყვა-
ნეს ქეთევან ასპარეზსა ზედან (მოედანზედ), რათა ყოველმან ერმან ინი-
ლოს მოწამეობითი სიკუდილი მისი; მხილველნი ერნი სტიროდნენ, ხე-
დვიდნენ რა სასიკუდინედ განმზადებულსა კეთილსა და ქველის-მოქმედსა
დედოფალსა. განმგებელმან შირაზისამან. — იმამ-ყული-ხან, ქალაქს თავი
დაახედა და სხუგან წავიდა, რომ არ მიეღებინათ იმისთჳსაც მონაწილე-
ობა ამ უღმრთო და უსჯულო საქმის აღსრულებასი. განძარცვეს ტანი-
სამოსი დედოფალსა, გაუჭიმეს მკლავნი გლახაკთ-გამომზრდელნი და გა-
ხურებულს მარწუხებითა და გაზებითა, რომელნი ისროდნენ ნაბურწყალ-
თა, დაუწევს გლეჯა გვამისა და ძუძუთა მეთვისა გამომზრდელთა. ხოლო
წმიდა ქეთევან იდგა საშუალ თჳსთა მტანჯველთა როგორც უძრავი კლდე
და წენარად და დამშვიდებით ილოცვიდა ესრეთ: «უთალო იესო ქრის-
ტე. სუ ჰყოვნი მიღებად სულისა ჩემისა!» შემდგომ განართხეს მიწასა
ზედან და მის გვერდს და დაწელულებულს გვამსა ზედან დააყარეს ცე-
ცხლის ნაკურცხალნი, შუბლზედ დაადგეს განხურებული ბარი და მკერდით
ზურგამდინ გაუყარეს განხურებულნი შამიურნი. «მაჳ-ახას მძვინვარებდა,
სახიერი ქრისტე დასტებებოდა; ტანჯვანი ძნიადობდეს, მოსაკებული ძვირ-
ფასობდა» — იტყვის ანტონი ქათალიკოზი. დასასრულ დახურეს რა სა-
მეუფოსა თავსა ზედან განხურებული ქვაბი, მან მისცა სული თჳსი უფალ-
სა, ჩქედ სა წელსა, სეკდემბრის ივ-სა. ზეცისა ძაფთა განიხარეს, ოდეს
წარსდგა წმიდა დედოფალი წინაჲ მეუფისა საყდრისა ამა ახლათა გვირ-
გვინითა. ვიდრე დაბინდებამდე წმიდა გვამი ქეთევან მოწამისა, სისხლით
შესკრილი, იდგა შუა მოედანზედ და კერავინ ჰბედავდა მიახლოებასა,
მტანჯველთა შიშისაგამო, თუმცა გარემოს წმიდისა მრავალნი ქსტირო-

დენ. გარნა უფალმან აღიდა გვამი მისთვის ვნებულის დედოფლისა: მწუ-
ხრიდგან განთიადამდე ადგა მას ბრწყინვალე ნათელა, რომელმაც განა-
ნათლა გულისცა მრავალთა ურწმუნოთა. ამათ ხალხთა მოწმუნეთა უში-
შრად იცხეს დედოფლის სისხლი, ქრისტეს-თვის დათხუელი, და დათლეს
გვამი მისი მცირესა ეკლესიასა შინა, სადაც ემარხნენ ორნი მსკვლნი
წმიდისანი, ტყვეობაში გარდაცვლილნი. მოწამეობითა ღმერთსა და ვნე-
ბათა დედოფლისათა განაკვირვეს თვთ უცხოს სარწმუნოების კაცნიცა.
ლათინთა მღუდელთა, რომელნიც ამ უამად ჭსტხორებდნენ შირაში წარ-
მართთა მოსაქცეველად, დათარვით გამოიტანეს ეკლესიიდან გვამი მო-
წამისა და დიდის პატივით დაასვენეს თავთან სასახლის ეკლესიის ტრა-
პეზსა ზედა. ამიერიდგან მოწმუნენი მიიღებდნენ მრავალთა გურნებათა
ნაწილთა მისთაგან და თვთ ადგილისგანაცა, სადაცა წამეს ქრისტეს მო-
წამე.

გორის ქალაქში მეფეს მეფე თეიმურაზს მთავრებს ლათინთ მღუდელ-
თა რომელნიმე ნაწილნი გვამისაგან წმიდისა დედისა მისისა: თავი, მარ-
ჯვენე ხელი და ჩაოდენიმე შედედებული სისხლი. ხოლო რომელნიმე ნა-
წილნი ადრევე გაეგზავნათ ეგრობაში და აწცა და ცუფ-არჩან ბელდიის
ნამურის სობორში. განარებულმან მეფემ უბოძა დიდი საჩუქარი ლა-
თინთა მღუდელთა და ნება დართო გორში ცხოვრებისა; აქედგან დაი-
წყო მათი ქადაგება საზღვარითა შინა საქართველოსათა. თეიმურაზმან მო-
უწოდა ქათალიკოსს ზაქარიას, ყოველთა ეპისკოპოსთა და სრულის
გრებულთ მიეგება წმიდათა ნაწილთა დედოფლისათა; გორიდან ამავე
დიდებით და პატივისცემით წასვენა იგინი ალავერდის ეკლესიაში, და
სეკტემბრის ცამეტს, დღესა წმიდის ქეთევანის ქრისტეს-თვის წამებისა-
სა, დაასვენეს ტრაპეზსა ზედა ნაწილნი მისნი და ვიდრე აქამომდე ამა-
ვე რიცხვსა დღესასწაულობს ხსენებასა მისსა ეკლესიის ივერიისა. შემდეგ
ჩაოდენისამე უამის განკლისა მეფემან წარგზავნა შირაზად ეპისკოპოსი
ალავერდისა იოანე და ამან მოასვენა იქიდან დანაშთენნი ნაწილნი და
იგინიცა სხუათათანა დასდევს ქვეშე დიდისა ტრაპეზისა და განისვენებენ

მუნ კიდრე დღეინდელად-დღედმდე სიმტკიცედ და მოწარმედ საქართველოს ეკლესიასა.

აღაპრდის ეკლესიაში დათვლულ-არიან: მეფე ალექსანდრე თავის შვილით გიორგით, რომელი მოაკვლევინა ბრძოტმან კონსტანტინემ, და ამისგანვე მოკლული რუსთავის ეპისკოპოსი ჰაკლე; იოანე აღაპრდელი, დაკლული საკურთხეველში ლეკთაგან ჩუბ წელსა; ეპისკოპოსი იოანე, რომელმან მოასკენა შირაზიდამ ნაწილნი ქეთევანისა და ეპისკოპოსი ზენონ. აქვე მდებარებს ასტარბათიდგან მოსვენებული გვამი თეიმურაზ პირველისა თავისის შვილით დავითით; დედოფალი ანა, მეუღლე ირაკლი პირველისა; დედოფალი ანა, მეუღლე თეიმურაზ მეორისა; ირაკლის ქალი ელენე და თეიმურაზისა დედათ-მონღისანი მაკრინე, შემადგენელი საგალობლისა ჰატივად დასადიდებულად წმიდისა ათცამეტთაგანის იოსებ აღაპრდელისა. (*)

(*) გამოკრებულარს მარტირიკისაგან ანტონი ქათალიკოსისა და თხზულებისაგან მურავიევისა «საქართველო და სომხითი», ი. ს.

დღეს წმიდის მოციქულთა სწორისა ნინასსა. ()

მართლ-მდიდებულნი ქრისტიანნი! სახარულევანსა ამას დღეს ვაღუ-
სწაულობთ ხსენებასა ღირსისა დედისა ჩვენისა მოციქულთა სწორისა ქალ-
წულისა ნინა ქართველთა განმანათლებელისა. ღირსად საქებელ და მრავალ
ნაყოფიერ იყო ცხოვრება ამა ღირსისა დედისა ჩვენისა: ათორმე-
ტის წლისა მოუვანილ იქმნა იგი მშობელთაგან კაპადოკიით იერუსალიმ-
სა შინა. მამა მისი უაბულონი განეშორა კიდეთა იორდანისათა და შე-
ერთდა რიცხვსა წმიდათა მეუღახოეთასა; ხოლო იგი ნინა და დედაჲ
მისი—სუსანა დაშინენ განკარგულებასა ქვეშე ნათესავისა მათისა, იე-
რუსალიმის პატრიარქისა იუბენაღისასა. დედაჲ აღირაცხა დიაკონისსად,
ესე იგი—სამსახურებლად გლახაკთა და უძლურთა დედათა ტაძარს. ში-
ნა იერუსალიმისასა; ხოლო ნინა მიეცა სასწავლებლად ერთსა კეთილ-
მსახურსა დედაკაცსა, რომელსა ერქვა ნიანთორა; ხელთ-მძღვანელობასა
ქვეშე მისსა ნინამ ორს წელსა ესრეთ საფუძვლიანად ისწავლა განიხი-
ლად სწავლებისა და კეთილ-მსახურებისანი და ესრეთ მტკიცედ ახსოვდა
მოსესგან და სხუათა წინასწარ-მეტყველთა თქმულნი მესიისათვის-მხსენე-
ლისა კაცთა ნათესავისა, რომელ უკეთუ არა აღმატებოდა, მამა ეთანა-
სწორებოდა მანცა თვისსა მასწავლებელსა; გარნა უმეტეს ყოველთა სა-

(*) თქმული ბოღბის წმიდის ნინას სობოროში, 14 იანვარს 1862 წ.

კუთარი ყურად ღება მისი მიქცეულ იქმნა კვარისა ზედა ქრისტესსა. «სა-
და არს აწ ესე ქვეყნიერი ზოროფირი მისა ღმრთისა?» ჭკითხავდა იგი მას.
წაკლებელსა თვისსა—ნიანფორასსა. ამაჲ, ჩაოდენიცა უწყოდა, ამცნო ნინას,
რომელ აღმოსავლეთს არს მხარე, წოდებული ივერიად, სადაცა არს ქა-
ლაქი მცხეთა; მუნ წაღებულ იქმნაო კვართი უფლისა მხედრისა მიერ,
რომელიცა იყოო აქა დროსა ჯუარცმის იესო ქრისტესსაო. ამა მოთხრო-
ბამ ადაგზნო გულსა შინა ნინასსა აღებრივი სურვილი და აღძრა იგი,
რათა ჭზოგოს ძვირფასი სამოსელი ქრისტესი იგი დღე და ღამე აღ-
ვლენდა მხურვალეთა ვედრებათა ყოვლად-წმიდისა ქალწულისა ღმრთის-მშო-
ბელისადმი, რათა ღირს-ჭყოს იგი ხილვად იმა ქვეყნისა, სადაცა არს კვარ-
თი საყუარელის მისა მისისა, უფლისა იესო ქრისტესი. ყოვლად წმიდა
ქალწულმან ისმინა ვედრება მხეკლისა თვისისა, ძალსა შინა გამოეცხადა
მას და ჭრქუა: «წარვედ ივერიას მხარეს, ჭქადაგე შენ სახარება უფლისა
იესო ქრისტესი და ჭზოგო მადლი მის მიერ, მე ვიქმნება მოვარველ
შენდა»,—და მასთანავე მისცა მას ჯუარი, შეთხსული ვასასაგან. განი-
ღვიძა რა ძილისგან წმიდა ნინამ, და იხილა რა ხელთა შინა თვისთა
საკვირველი ჯუარი, ცრემლით ამბორს უყო მას, შეჭკრა თმითა თვისითა
და სახარულთ მიისწრაფა ზატრიარხისადმა, მიუთხრა მას საკვირველი
ხილუა და მოციქულობა თვისი. ზატრიარხმან აკურთხა იგი და გამოისტუმ-
რა შორიელს გზასა, და დასასრულ მოვიდა ქალაქსა შინა მცხეთას, რომ-
ლისა მცხოვრებნი იუვენ კერზთ- მსახურნი—არმაზისა და ზადენისნი.
აქა ნინამ იხილა საშინელი სახილველი: მცხეთელები შესწირვიდენ შვილ-
თა თვისთა მსხვერპლად ამა კერზთა; წინაშე ამა კერზთა იყო ფრიად ღრმა
ძორძო, სადაცა ენთო დიდი ცეცხლი, დედები შვილებს იგლეჯდნენ გულ-
თაგან და აგდებდნენ იმა ცეცხლში, და ყოველი ერი დიდის მოწიწებით
თაყვანის ჭსტემადა მათ. შეძრწუნებულმან ესრეთითა ხილვითა წმიდა ნინამ
აღიხილნა ზეტას და ილოცა,—და მსწრაფლ საშუალ მზინის დღისა იქ-
მნა საშინელი მეხისტება, ქუხილით და ელვითურთ თვით იმა ადგილზედ,
რადცა იდგნენ კერზები; მეხმა შემუსრა და დასწვა იგინი; ბომონნი მა-

თნი მტკრად გარდაქცია და ქარმან აღგავა ყოველი საკერზო სახმარი. მეფე მიჩიან და ერნი შეძრწუნებულთ გაიქცნენ; ერთი მხალოდ წმიდა ნინა მხიარულებით ხედიდა ამა გამოჩენასა მართლისა რისხვისა ღუთისასა. შემდგომ მან ჰქმნა მრავალნი სასწაულნი, რომელთა-მიერ მოიყვანა ქრისტეს საწმუნოებად მეფეცა მიჩიან სხლეულებითურთ მისით და ერიცა ქართუელთა; ზეცისა გამოცხადებითა ჰპოვა კვართი უფლისა ერთის ნაძვისა ქვეშე, ზეცობელი ხელთა შინა მკვდრისა ქალისა სიდონიანთა, რომელიცა იყო დაჲ ელიოზ ურიასი, მიმტანელისა მცხეთას კვართისა გოლგოთით. დასწრულნა რა ქართლში მოქცევა ერისა, წმიდა ნინა მოვიდა კახეთში, აქა მოაქცია დედოფალი სოფა ანუ სოფია და ერნი, და აღაშენა მრავალნი ეკკლესიანი, და მეტმე მშვიდობით მიიძინა უფლისად და დაფუძულ იქმნა წმიდა გვამი მისი ამა ტაძარსა შინა. აჴს მოკლე მოთხრობა წმიდის მოციქულთ-სწორისა ნინასა. ამა ღირსმა დედამ მოიღვაწა ღვაწლი კეთილი და მისთვისცა მიიღო ზეცისა სავანეთა შინა გვირგვინი დიდებისა.

ძმანო ჩემნო! წმიდა ეკკლესიას სხუათა შორის მისთვის ჰყოფს წლითი წლად მოხსენებასა წმიდათასა, რათა ვბადვიდეთ ჩვენ ღუთწლთა და სათნოებათა მათთა. ხალა რასა შინა უნდა ვბადვიდეთ ჩვენ წმიდა ნინასა ანუ რაჲ უნდა ვჰქმნათ, რათა მსგავს მისა შევიქმნეთ მონაწილენი ზეცისა დიდებისა და ზიარნი ქრისტესთანა?

წმიდა ნინამ ყოველივე დაუტევა და შეუდგა ქრისტესსა. ესრეთ უნდა ჰქმნას ყოველმან კაცმან, რომელსაცა სურს, რათა იყოს ჭეშმარიტი ქრისტიანი. მან უნდა უარ-ჰყოს ყოველი, რათა ქრისტე შეიძინოს. გაჩნა რაგორ იქმნება ესა ამ დროში? იკითხვენ რომელნიმე. ძმანო! ნუ შეძრწუნდებით, არა რომელიმე წოდება, არა რომელიმე მდგომარეობა არ დაგვაბრკოლებს ჩვენ, რათა ვიყვნეთ საწმუნონი და ჭეშმარიტნი შემდგომნი ქრისტესნი. ჩვენ უნდა მოვიხმაროთ ქვეყნიერნი კეთილნი, სახარებისაებრ, რათა ივინი არა დააბრკოლებდნენ ჩვენსა სულიერსა ცხოვნებასა; ხალა ივინი ვერ დააბრკოლებენ ცხოვნებასა ჩვენსა მაშინ, როდესაც ჩვენ მოვიკვეთთ ნა-

მეტნავსა მიდრეკასა ქვეყნიერთა კეთილთადი და წამაწყედელოა ცოდ-
ვითთა სიამოვნებათა. სწავლისა-მებრ სანაჩებისა, არა სავიცხველ-არს კა-
ნონიერი მოხმარება ქვეყნიერთა კეთილთა, არამედ სავიცხველ არს ბო-
როტ მოხმარება მათი. «რომელსა უყვარდეს მამა ანუ დედა უფროს
ჩემსა,» იტყვის უფალი, «არა არს ჩემდა ღირს, და რომელსა უყვარდეს
ძე ანუ ასული უფროს ჩემსა, იგი არა არს ჩემდა ღირს. (მატ. 10, 34).
«ნუ გიყვარს სოფელი ესე, ნუცადა რაჲ არს სოფლისა ამის, უკეთუ ვისმე
უყვარდეს სოფელი ესე. არა არს სიყუარული მამისა მისთანა», იტყვის
წმიდა მანარებელი იოანე ღმრთის-მეტყველი. (1 იოან. 2, 15). ხოლო
ვისაც არ უყვარს სოფელი ესე და არცადა რაჲ არს სოფლისა ამის, მას,
რომელსა წოდებასაცა უნდა ეკუთვნოდეს იგი, ძალუმს ცხოვნებად.

გარნა ძმანო, როდესაც უარ-გჭყოთ კეთილთა ამა სოფლისათა, და
არ შეკვივარებთ მათ უმეტეს უფლისა, — ჩვენი მხოლოდ ვიწყებთ მაშინ
ღმარწლსა ცხოვნებისსა. ღირსმა დედამ ჩვენმა ნინამ მიიღო საუკუნო ნე-
ტარება მით, რომელ სათნო ეყოფოდა იგი ღმერთისა და ჭბამვიდა იგი
უწმიდესსა ქვეყნიერსა ცხოვრებასა მაცხოვრისასა. რათა მიკსწუდეო ჩვენ-
ცა ცხოვრებასა, ჩვენცა ეგრეთვე უნდა ვებაძვნეთ ცხოვრებითა ჩვენითა და
საქმითა უფალსა იესოს. ვითარ იყო ქვეყნიერი ცხოვრება უფლისა?
იესო ქრისტემ გვიჩვენა ჩვენ შოკის უსრულესი სახე ყოველთა სა-
თნობათა ყოვლისათჳს ჭსაკისა და მდგომარეობისა. მან გვიჩვენა ჩვენ
სახე სრულიადისა მინდობისა ზეცისა მამისადმი და სრულიადისა მიუღ-
ტოლველობისა ყოვლისადმი ქვეყნიერისა; მოგვცა მაგალითი სიმშვიდისა
მოქცევასა შინა კაცთადმი, უმანკობისა გრძნობათა შინა, სიტყუათა და
მოქმედებათა, სიმატლისა, გულ-ტკივნეველობისა უბადრუკთადმი, კეთილ-
მსურნეობისა ყოველთადმი, კეთილის ყოფისა თჳთ მტერთადმი; მოგ-
ვცა მაგალითი მოჩილებისა უმფროსთადმი, სიმდაბლისა წინაშე ყოველთა,
კეთილ-სულობითის მათმინებისა შეუწაცხებათა, სიმტკიცისა აღსარებასა
შინა სარწმუნოებისასა, სიმხნისა უბედურებათა შინა, მათმინებისა ტან-
ჯვათა შინა, მტკიცისა სასოებისა ღმერთსა ზედა თჳსთ სიკვდილსა შინა.

გამოვიხატეთ, ქრისტიანულ, გულთა და გონებათა შინა ჩვენთა ცხოვრება ქრისტეს მაცხოვრისა და გბამკიდეთ მას ყოველთა შინა საქმეთა და უოფა-ქტეკათა ჩვენთა. უკეთუ ვინმე აქჲს უფლებს სხვათა ზედა, მან წარმოიდგინოს უფალი, რომელიცა გარდამოხდა ზეცით არა მისთვის, რათა მისთვის ემსახურნათ კაცთა, არამედ რათა მას ემსახურნა კაცთათვის; უკეთუ ვინმე არს მონა, ანუ მისამსახურე სხუათა, მან წარმოიდგინოს, იესო ქრისტი, რომელმან მიიღო ხატი მონისა და მოჩიღ ექმნა მამასა ზეცისასა ვიდრე სიკუდილადმდე; მსჯულ არსა ვინმე?, ნუ გარდახდება იგი კანონთა სიმართლისათა, ნუ იქმნება ზირ-მოთხე, მსგავსად ქრისტესსა, რომელი არა თუალ ალებდა მსჯავრსა შინა; უკეთუ ვინ არს მეუღლეობასა შინა, ნუ დაივიწყებს იგი, რომელ უფალმან იქამდინ შეიუწარა სძალი თვისი-წმიდა ეკკლესია, რომელ მისთვის მისცა თავი თვისი. და სასრულ უკეთუ არს მდიდარი, იგი ნუ დაზოგავს სიმდიდრესა თვისსა ძმათა თვისთათვის, და მის მოქმედებათა შინა გამოიხატება სახიერება იესო ქრისტესი, რომელიცა კეთილ-უყოფდა ყოველთა. დასასრულ ქებულმა აწ ჩვენ მიერ წმიდა მოციქულთა სწორმა ნინამ მიღებისათვის დიდების გვირგვინისა დაითმინნა მრავალნი ნაკლულეკანებანი, ძვირის ხილუანი, ჭირნი, შიშროებანი გზათა ზედა იერუსალიმითგან მცხეთამდე. — ტყუთა და უდაბურთა ადგილთა შინა, მხეტთა და კაცთაგან, მათათა და აღელთა შინა და თვთ მცხეთას მიჩიან მეფისაგან, რომელიცა არა ერთგზის ექადა მას მოკულად. ეგრეთვე ყოველმა ჩვენგანმან, რომელსაცა ჭსურს ცხოვნება სულისა არ უნდა დაივიწყოს, რომელ ზეცისა სასუფეველსა შინა შევლენ მრავალთა ჭირითა და მწუხარებითა. მაცხოვარმან სთქუა: « რომელსა უნებს შემდგომად ჩემსა მოსვლას, უარ-ჰყავს თავი თვისი და აღიღენ ჯუარი თვისი და შემომიდგინ მე ». ჯუარი ნიშნავს სხუა და სხუა გვართა მწუხარებათა, ტანჯუათა და უბედურებათა; ალება ჯუარისა ნიშნავს უდრტკინველად, კეთილ-სუფობით და მადლობით მითუალვასა მოვლენილთა ჩვენდა ღუთისა მიერ ჭირთა და უბედურებათა. ესრეთნი ჭირნი და მწუხარებანი საჭირო არიან მისაღებულად ზეცისა სასუფეველისა;

იგინი შიიუვანებენ სისრულეში ჩვენთა სათნაობათა და აღმოფხვრიან ჩვენ შორის ბიწიერებათა.

ესრეთ ძმანო! ცხორებითა ჩვენითა ვბაძვიდეთ ჩვენსა მეოხსა წინა-
შე ღუთისა-მოციქულთა სწოლსა ნინას, — ჩვენ ქართველთა განმანათლე-
ბელსა, რათა ჩვენცა მისებრ მოვიღოთ ზეციერნი კეთილნი; დაუტევოთ
სიუწარულთურთ თჳსით სოფელი და ყოველი რაჲ არს სოფელსა ში-
ნა, — გულის-თქმა ხორცთა და გულის-თქმა თჳსათა და სილადე ამის
ცხორებისა; ნაცვლად ხორციელისა ცხორებისა შევიუვაროთ ცხორება
სულიერი, რათა დღესა სასჯელისასა დარს ვიქმნეთ სმენად უფლისაგან
ნეტარისა ამის ხმისა: « მოკვდიოთ გურთხეულნო მამისა ჩემისანო, და და-
იპკვიდრეთ განმზადებული თქვენთჳს სასუფეველი დასაბამითგან სოფლი-
სათ (მატ. 25, 34).

წმიდანო მოციქულთა სწოლო ნინა! ჩვენ ყოველთა გვსურის მიღება
ზეცისა სასუფეველისა; გარნა სიუწარული ამის სოფლისა და მისთა კე-
თილთა ხშირად ჭსძლევს გულთა შინა ჩვენთა სიუწარულსა ღუთისასა და
მისისა სჯულისასა; ამისთჳს მოვიუღტვიოთ შენდა კედრებით, განმანათ-
ლებულ ჩვენო, რომელი უკვე მისწუთი სურვილსა შენსა, დაგვადგინე
ჩვენ გზასა ზედა კეთილსა და შენითა ძლიერითა შუამდგომლობითა
წინაშე ღუთისა, გვიოხე მისგან საღმრთონიქმადნი, სახმარნი ცხოვ-
რებასა ამას და მომნიჭებულნი ზეცისა სასუფეველისა, რომელი განგვი-
ღო შენ მიერ ქადაგებულმა უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან, რომელ-
სა ჭშუენას ყოველი დიდება პატრი და თაყუანის-ცემა თანა მამით და
სულთ წმიდითურთ აწ, და მარადის, და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ.

მღწეული გრიგოლ დაშხარელი.

წიგნი რედაქტორთან.

მამა რედაქტორა!

თუმცა საქათველასა შინა იმეოთებოდენ და იმეოთებიან სწავლულსა და განათლებულნი გვაშნი, გარნა არა თავს იღვეს მათ ესე-გითარნი შრომა, ვითარცა თქუწნ, — მისთვის რომელ იგინი კითხულობდენ სხუა და სხუა ყუწნალებთა-რუსულს, ენაზედ დაბეჭდილთა, და საზოგადოებისათვის არა იზრუნვეს. მე გვგონებ, რომელ თქუწნცა არა თქუწნის გონებითა მიიღეთ ესე-გითარნი კეთილი შრომა, არამედ შთაგონებითა ყოვლად-წმიდისა ღუთის-მშობელისათა, რომელიცა არის საკუთარი მიჯნველი საქართველასა, ვითარცა წილად მისდა ხდომილისა ქუწენისა. მას აღმოუჩენიანთ, თქუწნ, ვითარცა ერთი საქართველას შვილთაგანი განსამრავლებელად ესე-გითარითა სულისა და გულის დამატებობელთა წერილებთა საცხოვრებელად სულისა ჩუწნისა და უმეტესად განსამტკიცებელად მართლ-მადიდებელისა საწმუნოებისა საქართველას ერთა შორის.

მამა რედაქტორა! ვითარცა მე, გვრეთვე სხუანიცა მრავალნი სამღუდელთა შინნი და ეკლესიის მოსამსახურენი იყვნენ მონატრენი შოვნასა ზედა ქართულის ენით ესე-გითარის წერილებისა და სასარგებლოთა წიგნებთა, და ეკადრებოდენ ღმერთსა, რათა აღმოჩენილ იყოს ვინმე ესრეთი და ეწეოს წერას მათი. გარნა კურთხეულ-არს დედა უფლისა ჩუწნისა იესო ქრისტესი, რომელმანცა სრულ ჭეო თხოვა ჩუწნი თქუწნ მიერ! რამეთუ ჭეშმარიტი არს სიტყუა ესე მაცხოვრისა ჩუწნისა: «არაღ-

ცა ითხოვოთ სახელითა ჩემითა, გეუოს თქვენს ». — ჩვენცა ეგრეთვე წა-
საცა ვითხოვდით, ჭეშმარიტად მივიღეთ. და ვითარცა მადლობა უნდა
მოგახსენოთ სამღუდელთა ესე-ვითარის კეთილის ღვაწლისა-თჳს ? იყავნ
საკმაო. თქვენდა სიტყუა იგი მაცხოვრისა ჩვენისა, რომელ სთქუა: «ღირს-
აწს მუშაკი სასუიღლისა თჳსისა ! . . ჩვენ ოსეთის უწყების სამღუდე-
ლთა, ოდესაც ვსტანით თქვენ მიერ ყურნალის გამოცემა, და გვებძა-
ნა ჩვენის დეკანოზის ალექსი კოლიევისგან გამოწერა მათი, — მაშინვე
ფრად სასიხარულოდ აღმოვიჩინდა ესე და ჭკუავთ ბრძანებული ჩვენდა,
და კვალად შემდგომცა გამოვიწერთ დიდის კმაყოფილებით. გარნა მეცა
მომცა კადნიერება ივლისის ყურნალის წინა-სიტყუაობამ, რომელ ვისაც
ვითარცა ნიჭი აქუს, ეგრეთვე ახმარდით და ამსახურებდით თჳსს მამულ-
სა და საწმუნოებასაო. ამისათჳს მეცა გაკვადნიერდი და წარმოგიდგინე,
შექლებისა-მებრ ჩემისა, წოდენივე სტატები, და მათქუს იმედი რომელ
შემდგომ უმჯობესნი და უსასარგებლესნი სტატები წარმოგიდგინო. (*)

მღუდელი ალექსი ჟანუოვი.

(*) ჩვენ დარწმუნებული ვიყავით, რომ ყოველი კეთილგონიერი და კეთილსა-
იმელო პირი საქართველომას მიიღებდა ჩვენს შრომას სიამოვნებით და სინარულით. —
და მადლობა ღმერთსა ! ჩვენი აზრი გამართლდა, სანუგეშოდ ჩვენდა და სასიამოვნო-
ნოდ ყოველთა საწმუნოების და მამულის მოყვარეთა: არა-თუ მარტო ქართველთა,
არამედ რუსთა და სომეხთაცა ესიამოვნათ ახლადმოგონებული შრომა ჩვენი. ესე
სჩანს წერილებთაგან, რომელნიცა მივიღეთ ჩვენ პატივცემულთა პირთაგან და დავ-
ბეჭდეთ ჩვენს ჟურნალში. შესავსებლად ამისა ვბეჭდავთ ამ წერილსაცა, და გა-
ნუცხადებთ ყოველთა, რომ ჩვენთჳს სანგეშო იქმნება ესრეთი წერილების მიღება არა
სასიამოვნოდ ჩვენდა, არამედ საცნობელად საზოგადოების საქიროებათა და, შეძლები-
სა-ებრ, დასაკმაყოფილებელად მათდა. — ჟურნალი არის დაფუძნებული არა მხოლოდ ერ-
თისა მწერალისა ანუ რედაქციისათჳს, არამედ მთელი საზოგადოებისათჳს. მართალია
ჩვენი შრომა და საზოგადოება არ იმყოფება ისრეთს მდგომარეობაში, როგორც შე-
ეფერება კეთილ-შეწყობილს ჟურნალს და მწერლობის ხელოვნებას (ლიტერატურას),
მაგრამ რა ვქნათ? — რითაც მდიდარი ვართ, იმით ვინაროთ და ვინუგეშოთ, რუსული
ანღაზისა-ებრ.

რ ე დ.

ელეგორი ლექსები

თავადის აჩილ ივანეს ძის ანდრეიკოვის კარდატვალუბაზედ.

მამა შენი გოდებს, და ამას იტყვს:
ძე ჩემი მოკუდა, მე რაღა შეთქმის?
სიხარული ჩემი, აღრე განქარდა,
მოხუცებულობაც, ძიწსა დაუარდა.—

* *
*

სახლისა ბურჯი, აჩილ წამექცა,
სიბერის კვერთხიც, მე კარდამექცა;
სადღა ვიტყვითო, კენესა გულისა?
სუფთქმა, საღმობა, ამა სოფლისა?

* *
*

მე ამ ქუჩუანას, აღარ-ვინა მუკვს,
აჩილსა-ვითა ვინ—შემინახავს?
შუბას ვინ მომცემს, ამ სიბერეში?—
რეგორღა შევალ, ჩემს სიმართლეში.

* *
*

არღა—რა შეთქმის, კარდა ამისა
რაცა ქსთქუა იობ, თავის ახლისა;

მოთმინებასა, მეტ გაძლეუ თავსა,—
სიტყუათა ვიტყუ, იმაჳ სახითსა;

* *
* *

« უთაჲმან მომცა, მანვე მიმიღო, »
აწილის სუღი, ზეტას წაწიღო;
« რეგორც მას ნებაჳს, ესრეთვე იუღს,
« სახელიტ მისი კურთხეულ იუღს. »

* *
* *

« აწა ვისა აქუს, აქ სათუძველი
« აწც თუ საჳანე, და საყოფელი—
« ყველანი ვეძებთ, ზეტათ სიღნსა »
ნეტარ ვიქმნეთ-ცა, საიქიღსა !

* *
* *

ნუ მსტირ მამაო, მე შენსა ძესა,
ვეღარ—სად მზრებ, შენს შემკუდრესა;
შემკუდრედ გუჳანდეს, ჩემი სოღომონ,
სხჳა შეიღებიცა, მას და ე მ ი ნ ი ნ. — (?)

* *
* *

ჩემს მეუღლესა, თან—მემცხედრესა,
ანუგეშებდე ყოველსა დღესა;
გრძელს-ჳამს იცოცხლეთ ობოლთა-თჳსა,
ღმერთი გჳამხნეებთ მაგათთა-თჳსა.

* *
* *

საღმერთო წერილი, აი რას გჳამცნებს,
« ქვრივ ობოლთა-თჳს, ამასა ბრძანებს:

« მამათ იყავი შენ მაგათ-თჳსა, »
მსრუნველ, პატრონად, სახლისა თჳსა.

* *
*

თქუწნტა მოყვასნო, თანა-მოძმენო,
დიდსნო მამანო, და ერთობ ეწნო, —
მე ამასა გთხოვთ, და გეგოდრებით;
მომიხსენებდეთ, ღოცუა — კურთხევით. —

მღუდელი იოელ ხატიკვი.

* *
*

უწება მიცუალებულთა-თჳს.

იე-ს ღუკუბუკს ჩუად-სა წელსა, მიცუალებულთა (მინგრელია-
ში), შემდგომად სამის დღის ავით-მყოფობისა, ყოვლად-სამღუდელთ
ბესარიონ, ეპისკოპოსი მინგრელიისა, ნდ-სა წლისა შობითგან.—
მსახურება მისი ქრისტეს ეკლესიისა, ეპისკოპოსობის ხარისხში, იყო
მოკლე დროებითი, ესე იგი—ორი წლის ნაკლებ, მაგრამ ხსენება მისი
სასიამოვნო ყოველთა ნაცნობთა მისთა-თჳს, და უმეტესად მინგრელიის
ეპარქიისა-თჳს, რომლისადა იყო იგი თრიალ საყუარელი მწუემსი. ჩუწნი
ყუჩნალის მკითხველთა უწიან ესე შესმისაგან, რომელიცა მოახსენეს
მას მარტვილის სობორში, დღესა ეპარქიაში შესულისა, და რომე-
ლიცა დაიბეჭდა ჩუწნი, ყუჩნალის ოკტომბრის წიგნში.

ყოვლად-სამღუდელთ ბესარიონ, გუარუნებით სამენგრელთა თავად-
თავანი ჩიხუა, აწმინდებობის ხარისხში იმყოფებოდა სობის მონას-
ტრის წინამძღუდად, რომელიცა აწის სამენგრელთაშივე; მღუდელთ-მთავ-
რად ხელ-დასხმულ იქმნა ა-ს იანვარს ჩუად-სა წელსა. სწავლა-განათლება
აწ მიუღია მას უმაღლესს სასწავლებელში, აწმედ აღიზარდა თავის სახლში
და მონასტერში, მაგრამ ვარკად იცოდა მან ყოველივე წესი სამწყურს მარ-
თვისა მწუემსობრივი გონიერებით და განმსილგულობით, სიყუარულით და
სიმშვიდით. ესრეთითა თჳსებითა მალე მოიზარა მან მთელს სამენგრელთაში
სიყუარული და პატრიის-ცუმა. მსაკურება და ბორბობა, პირმოთნობა და
პირ-მხედველობა, ქრთამის-მოყუარება და დიდების-მოყუარება, ამპარტა-
ნება და უდრეკელობა, ანუ უღიარება, სისწრაფე და დაუფიქრებლობა,
რადცა შეემთხვეათ ზოგიერთს დიდ-კაცებს და მწუემსო-მთავრებსაც.—
ყოვლად-სამღუდელთ ბესარიონში სრულიად აწ იზარებოდა, ანუ აწ ჩნდა,
და გულთა მსილგული ღმერთი აწს. ამისთჳს მთავრობასა და ვარკუე
პირთადა აქუნდათ მას ზედა ძლიერ კეთილი აწი, და უწოდებდენ მას

ფრიად კეთილ-გონიერ მწყემსთ-მთავრად ჩიტხვთა შორის საქართველ-
ლოს ეკლესიების მღუდელთ-მთავართა. — შესახებელად ჩუბნისა რედაქ-
ციისა სიმატელე ითხრეს ვახსენოთ, რომ შემდგომად მალაღ-ყოვლად-
უსამღუდელისა ექსარხოსისა, ყოვლად-სამღუდელთ ბესარიონმა აღ-
მოგვიჩინა ჩუბნ დიდი შემწეობა განსამრავლებელად ჩუბნისა ყურნალისა
თავის ეპარხიაში, და კიდევაც აღგვითქუა მომეტებული შემწეობა, მაგ-
რამ იყავნ ნება ღუთისა!

საკვირველი საქმეა! ჰირველს იანკარს ჩუდგ-სა წელსა ჩუბნ მიულო-
ცეთ ყოვლად-სამღუდელთ ბესარიონს ახალი წელიწადი, ახალი ხარისხი
და ახალი ბედნიერება, და ვისურვეთ მისთვის ყოველი კეთილი, და იან-
კარში ჩუდე სა წ. მოგვიხდა ჩუბნ გამოცხადება მისი სიკუდილისა. სჩანს,
რომ ის არ ყოფილა დიდად მოსურნე ქუბნიერის ბედნიერებისა, არამედ
ყოველი აზრი და ფიქრი ქუბნიის მიქცეული ზეტად. « სათნო ყო უფალ-
სა სული მისი: ამისთვის აღიტაცა იგი შორის უკეთურებისა, რათა არა
ბოლოტებამან შექსტულას გული მისი, ანუ მზაკუბამან ატოუნოს სუ-
ლი მისი » . . . განუსვენოს უფალმან სულსა ამა კეთილისა მწყემსთ-
მთავრისასა საყოფელსა შინა მართალთასა, ადგილსა განსასვენებელსა! და
იყავნ სტრიქონნი ესე სახსენებელად მისისა კეთილ-მართველობისა და
კეთილ-მსრუნველობისა ქრისტეს ეკლესიისა-თვის, და სამოწმებელად ქუბ-
მარტივისა ჩუბნისა ჰატვიის-ცემისა მისდა მიმართ!

იან-ს ოკტომბერს ჩუდდ წ., მიიტვალა შარგოროდის მონასტერში
(ზოდოლის ეპარხიაში) წინამძუარი ამა მონასტრისა, ეპისკოპოსი ი ზ-
რ ა ი ლ ი, დგ-სა წლისა შობითვან, რომელიცა მსახურება რადენიმე
წელს საქართველოში, სემინარიის რეკტორად და საქართველო-იმერე-
თის სინოდის კანტორის ჩლენად; ამისთვის სემინარიის ეკლესიაში გარ-
დაინადეს ჰანაშვიდი განსვენებისა-თვის სულისა ყოვლად-სამღუდელისა იზ-
რალიისა, კთ-ს ნოემბერს იმავე ჩუდდ-სა წ.

МОЗДОВСКАЯ ЕПАРХІЯ И ГАЙ, ЕПИСКОПЪ МОЗДОВСКИИ.

(матеріалы для исторіи).

Гай былъ родомъ Грузинъ и получилъ первоначальное образование, вѣроятно, въ грузинскихъ монастыряхъ, которые подъ вліяніемъ ученаго ревнителя о православіи Католикоса Антонія сдѣлались разсадниками просвѣщенія для Грузіи. Въ нихъ обучалось грузинское дворянство; изъ нихъ выходили пастыри церкви и наставники народа. По окончаніи ученія, Гай находился при дворѣ грузинскаго царя Ираклія II въ качествѣ письмоводителя. На 21 году отъ роду онъ поступилъ въ монашество и 1771 г. въ санѣ іеродіакона отправился въ Россію; по причинѣ свирѣпствовавшей тогда въ Москвѣ заразы прожилъ цѣлый годъ въ Астрахани. Зачѣмъ онъ предпринялъ путешествіе въ Россію, положительно неизвѣстно. Преданіе говоритъ, что онъ имѣлъ въ виду поступить, для окончанія своего богословскаго образованія, въ Московскую Славяно-греко-латинскую Академію, и что будто обучался въ ней. Въ 1773 году онъ произведенъ былъ въ іеромонаха и, по возвращеніи въ Грузію, въ Телавской семинаріи занималъ нѣсколько времени должность ректора и наставника. Памятникомъ его дѣятельности на этомъ поприщѣ остались рѣчи, произнесенныя въ Телавской семинаріи. 1782 года Генераль-Порутчикъ Потемкинъ, (1) занимавшійся на Кав-

(1) Родственникъ князя Григорія Александровича Потемкина — Таврическаго,

казѣ проведеніемъ новой пограничной линіи по Кубани и водвореніемъ въ Черноморіи бывшихъ запорожскихъ казаковъ, потребовалъ іером. Гаія къ себѣ. Въ это время карталинскій и кахетинскій царь Ираклій II-й, не имѣя возможности собственными силами укротить внутренніе беспорядки и отразить нападенія Персіанъ и Турокъ на Грузію, рѣшился просить помощи у могущественной Россіи. Потемкину поручено было вести съ нимъ переговоры, и вотъ онъ, вызвавъ Гаія изъ Грузіи, послалъ его туда обратно, «для сношеній въ Иракліемъ». Въ 1783 году заключенъ былъ въ г. Георгіевскѣ договоръ, по которому Ираклій призналъ надъ собою покровительство и верховную власть Императрицы Еватерины. Какого рода порученія возложены были Потемкинымъ на Гаія, при отправленіи его къ царю Ираклію, не знаемъ; но время его вызова изъ Грузіи на сѣверный Кавказъ Потемкинымъ и обратная посылка къ царю Ираклію, совпадающія съ временемъ заключенія Георгіевскаго договора, даютъ полную возможность предполагать, что Гаій принималъ участіе въ дипломатическихъ сношеніяхъ, при заключеніи трактата (1). Въ пользу этого предположенія, между прочимъ, говоритъ и то, что іером. Гаій въ слѣдующемъ году, въ присутствіи Императрицы, посвященъ былъ Новгородскимъ Митрополитомъ Гавріиломъ въ архимандрита (2) и, по желанію ея, оставленъ при князѣ По-

(1) По трактату 1783 г. Экзархія Грузинская присоединена къ церкви Русской и Католикосъ Грузинскій навсегда пожалованъ членомъ Св. Синода. (Ист. Р. Іерарх 7, 1. ст. 26). Можно догадываться что Гаій уполномоченъ былъ католикосомъ отъ лица его участвовать въ переговорахъ по дѣламъ церковнымъ,

(2) За недостаткомъ положительныхъ данныхъ, для объясненія событіи въ исторіи Гаія, мы по необходимости прибѣгаемъ къ предположеніямъ. И въ настоящемъ случаѣ появленіе Гаія въ С.-Петербургѣ можемъ объяснить тѣмъ, что онъ прибылъ туда, вѣроятно, въ свитѣ князя Чавчавадзе. Для заключенія Георгіевскаго договора отъ Ираклія II-го уполномочены были: князь Герсеванъ Чавчавадзе и князь Багратіонъ Мухранскій. Чавчавадзе послѣ сего отправился въ Петербургъ.

темкинѣ. Въ 1785 году онъ опредѣленъ Членомъ Осетинской Коммисіи. Какое участіе Гаіи принималъ въ дѣлахъ коммисіи, неизвѣстно. Состоя при Потемкинѣ въ качествѣ члена коммисіи, онъ вѣроятно содѣйствовалъ ея успѣхамъ своими учеными трудами, посвящая имъ свободное отъ обычнаго служенія время. Извѣстно, что послѣ преосв. Гаія осталось на грузинскомъ языкѣ довольно переводовъ съ русскаго и греческаго языковъ и нѣсколько самостоятельныхъ сочиненій, свидѣтельствующихъ о его любознательности, многостороннемъ образованіи и ревности о распространеніи просвѣщенія между своими соотечественниками. (1) Занятія епархіальными дѣлами въ послѣдствіи едва ли позволяли ему удѣлять много времени на ученые труды. Впрочемъ, какъ бы то ни было, не даромъ Императрица пожаловала ему въ 1793 г. золотой крестъ, осыпанный яхонтами и брилліантами; не даромъ пало на него избраніе и назначеніе на моздокскую кафедру. Назначеніе это послѣдовало, какъ мы видѣли, 12 мая 1793 года. Гаіи находился тогда въ Петербургѣ и 29 Мая посвященъ былъ во епископа. Новопоставленному епископу Императрица пожаловала 5000 полуимперіаловъ, а св. Синодъ снабдилъ его наставленіями касательно исполненія возложенныхъ на него обязанностей по Осетинской коммисіи и по устройству ввѣренной ему епархіи.

(1) Вотъ его труды: 1, Церковная исторія до X в., переводъ съ Русскаго 2.) Духовный Регламентъ, 3) Богословіе Платона, М. Московскаго, 4.) Нравоучительныя книги Императора Марка Авреліа, 5) Царскій наказъ Костантинопольскаго діакона Агапита — какъ должно царствовать, — писанный къ императору Юстиніану; 6) Словарь Европейскихъ достопамятныхъ городовъ; 7) Китайское правоученіе; 8) Исторія древнихъ царствъ Ролленя; 9) Толкованіе притчей Соломоновыхъ; 10) Посланія Василія В.; 11) Записки о Грузинской Исторіи; 12) Проповѣди на разные дни; 13) Грамматика Грузинская, напечатанная въ Полтавской Губерніи въ г. Кременчугѣ; 14) О вѣрѣ въ вопросахъ и отвѣтахъ. Крат. Ист. Груз. Цер. II. Юсселиани. 135 стр.

Указъ св. Синода развиваетъ и объясняетъ Высочайшій указъ объ учрежденіи моздокской епархіи. Такъ какъ онъ заключаетъ въ себѣ довольно подробностей, прямо относящихся къ нашему предмету; то мы приведемъ его здѣсь въ извлеченіи, по возможности избѣгая повтореній сказаннаго въ именномъ указѣ. Св. Синодъ предписывалъ преосв. Гаю: 1.) въ дѣлѣ распространенія христіанства между горскими народами руководствоваться, какъ ему самому, такъ и посылаемымъ отъ него въ горы проповѣдникамъ Евангелія, инструкціею св. Синода, данною Осетинской Коммисіи 1771 года, «а если сверхъ сей инструкціи усмотритъ онъ епископъ къ успѣшнѣйшему распространенію св. Вѣры, или по относящимся къ новоучреждаемой его епархіи обстоятельствамъ чтолибо потребное и полезное, о томъ ему, по содержанию тойже инструкціи, представлять св. Синоду». Уволивъ протопопа (бывшаго настоятеля миссіи) и переводчика, какъ членовъ излишнихъ при настоящихъ обстоятельствахъ, для евангельской проповѣди въ Осетию посылать, по усмотрѣнію преосвященнаго, кромѣ бывшихъ членовъ Коммисіи, и другихъ способныхъ, находящихся при его домѣ, діаконовъ и пѣвчихъ, или приходскихъ священно-церковнослужителей моздокской епархіи. И самому ему въ удобныя времена посѣщать повопросвѣщенныя селенія, и свои замѣчанія о степени расположенности жителей къ христіанству и твердости въ вѣрѣ повопросвѣщенныхъ представлять св. Синоду. При распоряженіи о посылкѣ миссіонеровъ въ Осетию просить у Генераль-губернатора Гудовича согласія и предписанія Кизлярскому Каменданту» объ отправленіи въ Осетию и безопасномъ жительствѣ тамо духовныхъ особъ и о снабженіи подводами.» 2.) Прилагать пастырское попеченіе объ успѣшномъ ходѣ ученія въ Осетинской школѣ, о пристойномъ содержаніи учениковъ, о умноженіи числа ихъ, выборѣ для школы луч-

шихъ учителей и своевременномъ доставленіи свѣдѣній въ Кавказское Намѣстничество о количествѣ учителей и учениковъ въ школы для полученія положенной на нихъ суммы. Лучшихъ и способнѣйшихъ учениковъ отсылать въ Астраханскую семинарію и, по окончаніи въ ней курса, посвящать въ священнослужители къ церквамъ Осетинскимъ. 3.) «Въ управленіе его епископа поручить церкви, на первый случай состоящія въ городахъ въ Моздокѣ и Кизлярѣ съ уѣздными, съ священно—и церковно-служителями ихъ, также и кизлярскій монастырь, а сверхъ того и всѣ вновь устрояемыя въ тамошнихъ предѣлахъ и въ самой Осетіи церкви съ воспріявшими христіанскій законъ жителями должны почитаемы быть въ его паствѣ; а сверхъ того которыя еще церкви лежащихъ по тамошней линіи селеній по способности къ паствѣ его епископа можно присовокупить, о томъ представить разсмотрѣніе учинить вышеупомянутому Господину Генералъ-Губернатору и Кавалеру, съ тѣмъ, чтобы онъ, сдѣлавъ о семъ свое положеніе, доставилъ оное въ Св. Синодъ съ подробными объясненіями о разстояніи сихъ церквей къ Моздоку и въ какихъ приходскія селенія ихъ состоятъ уѣздахъ.» Въ Осетіи заботиться преимущественно о возобновленіи древнихъ храмовъ, строить и новыя церкви только такъ, чтобы «се происходило съ довольнымъ разсмотрѣніемъ и твердымъ основаніемъ относительно содержанія ихъ и будущихъ при нихъ священно-и-церковно-служителей.» 4.) Такъ какъ Высочайшимъ указомъ изъ штатной суммы, ассигнованной на Моздокскую епархію велѣно удѣлять часть на усиленіе средствъ миссіи; то сократить, по усмотрѣнію просвященнаго, положенное число служителей при архіерейскомъ домѣ, канцелярскихъ служителей при Консисторіи и пѣвчихъ, и остатокъ отъ ассигнованной на нихъ суммы употребить на жалованье миссіонерамъ, на путевыя ихъ издержки, на покупку для но-

вокрещенныхъ рубашекъ, крестовъ и образовъ. 5). Отведение земли архіерейскому дому и второклассному монастырю для огородовъ и садовъ, для пастьбы лошадей и выгона скота, подъ скотные дворы и загородные дома, озеръ или прудовъ, для рыбной ловли, предоставить распоряженію Генераль-Губернатора. 6.) «Архіерейскими облаченіями и другими разными вещами снабдить сего епископа преосвященному Гавріилу, Митрополиту Екатеринославскому, изъ вступившихъ въ тамошній архіерейскій домъ ризницъ Крутицкой архіерейской и Кирилловской. (1)»

Такимъ образомъ изъ указовъ объ учрежденіи Моздокской епархіи и о назначеніи на нее епископомъ Гаія видно, что гражданское правительство и Св. Синодъ преимущественно имѣли при этомъ въ виду усилить дѣятельность Кавказской миссіи подѣ влияніемъ епископа, знакомаго съ отдаленнымъ краемъ, съ правами и обычаями горскихъ жителей. Моздокскій епископъ назывался Викарнымъ Астраханскаго, но вмѣстѣ съ тѣмъ ему усвоились права и власть самостоятельнаго епископа: онъ долженъ былъ имѣть свою Консисторію, свой опредѣленный штатъ священно-и церковно-служителей, архіерейскій домъ, пѣвчихъ и проч. по штату епархій третьяго класса.

Указъ Св. Синода на имя преосв. Гаія послѣдовалъ 19 іюля. Св. Синодъ долженъ былъ послѣ сего снестись по нѣкоторымъ вопросамъ касательно устройства новой епархіи съ Генераль-Губернаторомъ

(1). П. С. З. т. XXIII, 17144. На Моздокскую епархію по штату слѣдовало только 856 р. 50 к. — упоминаемый въ указѣ Св. Синода Митрополитъ Екатеринославскій — *Гавріилъ Бодони*, родомъ изъ Молдавіи, опредѣленъ изъ Яскихъ Митрополитовъ въ Екатеринославъ въ одно время съ Гаіемъ (1793 г. мая 16). — Епархія Крутицкая, — прежде называвшаяся *Сарскою* и *Подонскою*, упразднена 1788 Моздокскимъ епископомъ назначались такимъ образомъ въ употребленіе облаченія и церк., утварь изъ ризницы *Сарскихъ* и *Подонскихъ* Митрополитовъ. (Ист. Рос. іер. Ч. 1. стр. 144, 233).

Гудовичемъ. Въ Моздокѣ не было ни удобнаго помѣщенія для преосв. Гаія, ни ризницы, и ничего необходимаго для архіерейскаго служенія. Вѣроятно по этимъ причинамъ онъ послѣ посвященія на нѣсколь-ко мѣсяцевъ долженъ былъ остаться въ С. Петербургѣ. Между тѣмъ 14 Ноября 1793 г. скончался астраханскій архіепископъ *Тихонъ* (Ма-лининъ). Тогда преосв. Гаю велѣно было отправиться въ Астрахань и вступить въ управленіе Астраханскою епархією, до назначенія на нее новаго Архипастыря. Здѣсь прибылъ онъ съ 26 февраля по 16 апрѣля 1794 г. и слѣдовательно почти цѣлый годъ уп-равлялъ своею епархією издали (1).

По приѣзде въ Моздокъ, до постройки архіерейскаго дома, пре-освященный долженъ былъ помѣститься въ одномъ изъ церковныхъ домовъ, принадлежавшихъ Осетинской Коммисіи. Скоро построень былъ и архіерейскій домъ: это было длинное, одно-этажное, де-ревянное зданіе, покрытое черепицею. При немъ находился экономъ свящ. *Михаиль Сампсоновъ* и копистъ въ домовомъ управленіи Гаія. Въ 1799 г. канцелярією Гаія завѣдывалъ іеромонахъ *Пантелеи-монъ*, — экзаменаторъ кандидатовъ на священно-и церковно-слу-жительскія должности. Въ архіерейскомъ домѣ помѣщалась и Осе-тинская школа, Изъ учениковъ ея составленъ былъ хоръ пѣвчихъ, которымъ управлялъ упомянутый свящ. Сампсоновъ.

Такъ какъ архіерейскій домъ стоялъ недалеко отъ кафедральнаго собора; то преосвященный ходилъ въ Соборъ для служенія пѣшкомъ, въ мантии, въ сопровожденіи хора пѣвчихъ. Мы видѣли поясной портретъ Гаія, писанный масляными красками, какъ утверждаютъ помнящіе его, довольно вѣрный своему оригиналу. Живописецъ и-

(1) Зап. объ Астрахани *Рыбушкина* ст. 38 и 39 Каталогъ Астрах. преосвященныхъ въ библиот. Кавказской Семинаріи № 262—На Астраханскую кафедру назначень былъ, по смерти Тихона, *Идамонъ* (Любарскій).

менно хотѣлъ, кажется, изобразить преосвященнаго во время его шествія къ Богослуженію, когда онъ благословлялъ просящихъ у него благословенія. Портретъ представляетъ Гаія въ клобукѣ, не много съ-уженномъ къ верху, въ темно-малиновой мантии съ исто-чниками и золотыми крестами на бѣлыхъ скрижаляхъ. Изъ подъ мантии видна черная ряса съ зеленою подкладкою праваго рукава и на груди панагія съ короною и тремя подвѣсками голубоватаго цвѣта; на панагіи—изображеніе святой Нины, съ сложенными на груди руками и взоромъ, устремленнымъ на крестъ, поставленный на горѣ. (1) Правая рука преосвященнаго сложена для благосло-венія, въ лѣвой—архіерейскій жезлъ съ бѣлымъ сулокомъ. Изъ подъ клобука спускаются на плеча пряди черныхъ, съ просѣдью, вью-щихся волосъ. Блѣдное съ загаромъ лице окаймлено черною, также съ просѣдью, бородою; глаза большіе черные немного прикрыты вѣ-ками, носъ тупой, губы тонкія и сжатые: всѣ черты показываютъ типъ Грузина. (2) Если мы прибавимъ къ этому, что Гаій былъ высокаго роста; то портретъ его обрисуетъя вполне. Понятно, по-слѣ сего, какое впечатлѣніе должно было производить его торже-ственное шествіе къ Богослуженію на новопросвѣщенныхъ жителей Моздока, (3) и на полу-магометанъ, полу-язычниковъ — горцевъ, пріѣзжавшихъ сюда для торговли. Оно поражадо ихъ новостію невиданнаго зрѣлища, возбуждало между ними толки о лицѣ прео-

(1) Покойный прот. *Крстилевскій* говорилъ пишущему эти строки, что преосва Гаій имѣлъ панагію въ изображеніемъ св. Нины, пожалованную ему Императрицею Екатериною II.

(2) Портретъ Гаія принадлежитъ библіотекѣ Кавказской Семинаріи.

3 Начало основанію Моздока положено въ 1759 г., когда переселился сюда изъ малой Кабарды князекъ Кагорко Канчокинъ съ 30 семействами подданныхъ и вско-рѣ принялъ совсѣмъ народомъ христь. вѣру. Моздокская крѣпость основана въ 1763 г. *Замѣч. П. Хицунова въ Кавказѣ*, 1846 г. № 13.

ващеннаго, вообще привлекало общее вниманіе къ нему; а это вниманіе со стороны торцевъ для начальника миссіи было дорого, какъ первый шагъ къ сближенію съ нимъ и знакомству съ торжественностію христіанскаго Богослуженія.

Когда открыта была и гдѣ помѣщалась *Моздокская Консисторія*, не знаемъ; но 1795 г. она дѣйствовала, и подѣ указами ея за этотъ годъ встрѣчаются подписи слѣд. членовъ: прот. *Александра Петріва*, священниковъ: *Федора Ливанова* и *Василія Мухина*. Секретаремъ Консисторіи сначала былъ *Иванъ Бурцовъ*, а потомъ *Емельянъ Маловъ*, изъ здѣшнихъ канцеляристовъ. Въ 1797 г. — членомъ Консисторіи яляется Архим. Моздокскаго Спасо-преображенскаго Монастыря *Никаноръ*, 1799 г. — еще іеромонахъ *Пантелеимонъ*.

Дѣла Консисторіи рѣшались на основаніи Кормчей Книги, Духовнаго Регламента, указовъ Св. Синода и законовъ Государственныхъ (1)

Іеромонахъ Несторъ.

(Продолженіе будетъ)

1 Ук. Мозд. Конс. 1797 г. № 440. 1799 г. № 172. и друг.

О степеняхъ родства и свойства, возбра- ненныхъ для брака.

Кормч. кн. ч. 2. лис. 202. Сродство, еже отъ кровѣ, запреща-
ется даже до седьмаго степени, и разрѣшается въ осьмомъ.

Еже отъ двородныхъ, въ иѣкинхъ запрещается въ седьмомъ, и
разрѣшается въ шестомъ, въ иѣкинхъ же разрѣшается въ седьмомъ
и запрещается въ шестомъ.

Еже отъ треродныхъ, сіе въ первомъ точію степени запрещается
по закону, обычай убо запрещаетъ и прочее. *Стр. 227.* Аще же
отъ треродныхъ превышаетъ четвертый степень, прощено бывасть. (*)

Указомъ Св. Синода отъ 19 января 1810 г. дано знать къ ру-
ководству: «Первое. Въ разсматриваніи духовнаго родства, 53 пра-
виломъ шестаго Вселенскаго Собора, напечатаннымъ во второй час-
ти Кормчей книги, въ Чинѣ о сродствѣ Святаго крещенія, главы
50, по прочемъ изображено: «Увѣдѣхомъ убо, яко въ иѣкинхъ мѣ-
стѣхъ иѣціи, иже воспріяша сыны отъ Святаго и спасительнаго
крещенія, сочетаваются въ бракъ съ матерями ихъ, уже овдовѣв-
шими: повелѣваемъ, да не къ тому сицево что бываетъ. Аще же
воторыя по семъ правилѣ обличены будутъ сіе творити, въ пер-
выхъ убо сицевіи да разлучатся отъ сицеваго супружества,
по семъ подлежатъ эпитиміи блудниковъ» Поеліку же изъ сего
правила видно, что оное заключаетъ въ себѣ запрещеніе на всту-
пленіе въ бракъ только воспринимавшимъ дѣтей отъ Святаго кре-
щенія съ матерями ихъ, а относительно дѣтей воспринимавшаго съ во-
спріемлемымъ ничего въ ономъ не сказано; Кормчей же книги во
второй части усматривается, что послѣ того правила разсуждаемо

(*) Въ какихъ именно случаяхъ запрещается и разрѣшается бракъ въ сродствѣ или
свойствѣ см. въ *кормч. ч. 2. особыя на сей предметъ «главизны», лис. 20 — 217.*

было и о семъ обстоятельстве: то Святѣйшій Синодъ, соображаясь съ Толковниками послѣдующихъ временъ, полагаетъ, что ежели которую воспріиметь стѣ Святаго крещенія, не можетъ оную по семъ пояти себѣ въ жену, понеже уже есть ему дочь, ниже мать ея. Чтожь касается до воспріемника и воспріемницы дѣтей отъ Святаго крещенія, то разумѣть ихъ въ такомъ смыслѣ, какъ показано въ Требникѣ, подѣ правилами о святомъ крещеніи. (*) Второе. Въ разсужденіи родства плотскаго изображено: въ первыхъ: третьей книги Моисеовы, Левитъ, главы XVIII. въ стихахъ отъ 7 до 17. Во вторыхъ: въ 54 правилѣ шестаго Вселенскаго Собора, яко такомъ положеніи, которсе основано по вышепріписанномъ Законѣ, Богомъ данномъ Моисею, разумѣя притомъ сіе правило по Греческому оригиналу, коего смыслъ слѣдующій: «Да не попустиши двоюродной сестрѣ сочетатися бракомъ съ двоюроднымъ братомъ, ни сыну и отцу понять за себя дочь и мать, ни двумъ братьямъ поять въ супружество мать и дочь, ни двумъ сестрамъ вступить въ бракъ съ братіями (между собой родными). Если же что таковое сдѣлано будетъ, по расторженіи брака, виновные да подвержены будутъ семилѣт ей эпитиміи.» И когда преосвященные найдутъ родство далѣе возбращенныхъ вышеписанными правилами степеней, то вступившихъ въ браки, не производя о семъ никакихъ послѣдованій, оставлять въ супружескомъ сожитіи неразлучнымъ, не представляя Святѣйшему Синоду; а буде въ сихъ незапрещенныхъ степеняхъ окажутся объявляющіе желаніе всту-

(* Въ большомъ Требникѣ: «Вѣдати подобаетъ, яко во святомъ крещеніи единъ долѣетъ воспріемникъ, аще мужескій полъ есть крещаемый; аще же женскій, — токмо воспріемница.» Указомъ Св. Синода отъ 31 Января 1838 г. между прочимъ пояснено, что послѣ указа 19 января 1810 г. между воспріемникомъ и воспріемницею нѣтъ родства, препятствующаго брачному союзу.»

шить въ бракъ: то Преосвященные имѣютъ давать имъ на то позволеніе непосредственно отъ себя, или чрезъ Благочинныхъ, или прямо приходскимъ священникамъ. Ежели же браки вступившихъ въ оныя и жаляющихъ вступить окажутся точно въ выше прописанныхъ, возвращенныхъ къ тому степеняхъ, и будутъ подлежать къ расторженію ихъ брака: то о такихъ, по производствѣ чрезъ Консисторіи изслѣдованій представлять Святѣйшему Синоду, а просящимъ дозволенія на вступленіе въ таковыя браки отказывать.» (*)

Указомъ Св. Синода отъ 28 Марта 1859 г. дано знать, къ руководству, что «Лицамъ, состоящимъ между собою въ первой степени свойства отъ трехъ родовъ, браки ни въ какомъ случаѣ не могутъ быть дозволяемы; безъ точнаго же разрѣшенія Епархіальнаго Начальства, Священно-и церковнослужители не должны преступать къ повѣнчанію и лицъ, состоящихъ между собою во второй, третьей и четвертой степеняхъ трехроднаго родства, подѣ опасеніемъ за неисполненіе сего строжайшаго взысканія; въ сомнительныхъ случаяхъ они, Священно-церковнослужители, должны входить съ представленіями къ Начальству, и ожидать предписаній. Съ своей стороны Преосвященнымъ Епархіальнымъ Архіереямъ, въ дозволеніи совершенія браковъ въ родствѣ трехродномъ, не запрещать ни въ какомъ случаѣ повѣнчанія лицъ, состоящихъ между собою въ четвертой степени трехроднаго родства, и разрѣшать, по усмотрѣнію нужды, сочетаніе бракомъ тѣхъ лицъ, которыя находятся между собою во второй и третьей степеняхъ трехроднаго родства.»

(*) По смыслу сего указа бракъ въ родствѣ духовномъ запрещается только воспріемникамъ: а) съ родителями воспріятыхъ и б) съ самими воспріятыми дѣтьми. Въ родствѣ кровномъ и свойствѣ отъ двухъ родовъ бракъ въ первыхъ четырехъ степеняхъ, запрещается безусловно; въ дальнѣйшихъ же степеняхъ, возвращенныхъ кормчею книгою, допускается, но не иначе, какъ по особому на сей предметъ разрѣшенію Епархіальнаго Преосвященнаго.

Совершеніе брак

Св. Зак. т. X. ст. 31. Законный бракъ между чистыми лицами совершается въ цркви, въ личномъ присутвіи сочтающихся, во дни и время, для сего положенные, при двухъ или трехъ свидѣтеляхъ, совокупно съ обрученіемъ, и во всемъ подобно правиламъ и обрядамъ Православной Церкви. Вѣчаніе браковъ Православныхъ лицъ въ цркви допускается въ тѣхъ только мѣстахъ, гдѣ по обстоятельствамъ вѣчаніе въ церкви не возможно; притомъ къ такимъ вѣчаніямъ отсюда не дозволяется преступить безъ благословенія Епархіальныхъ Архіереевъ.

Кормч. книги ч. 2. лис. 199. Пастырь же свойственный есть, имъ же вѣчани и благословени быти имуть новобрачни, — Священникъ, въ егоже приходѣ женихъ есть. Но убо въ инокскихъ странахъ, въ егоже невѣста поемлется, аще не оба отъ единого суть прихода, сей вѣчаетъ; по древнему убо каковый гдѣ обычай содержится, сице да бывасть.

Лис. 200. на обор. Прежде вѣчанія и благословенія брачнаго, да накажетъ іерей, и повелитъ жениху и невѣстѣ, исповѣдъ сотворити всѣхъ грѣховъ своихъ, и аще мощно есть, приуготовляти себе постомъ и молитвами и къ святому причащенію; и еже къ тайнѣ супружества святолюбно и благочестю, якоже подобаетъ христіаномъ преступити. Да не дерзнетъ никакоже іерей, подъ правильною казнию и подъ грѣхомъ смертнымъ, никогоже вѣчати по обѣдѣ, ниже вечерь, по порану, ничтоже ядшихъ, ниже пившихъ: абіе по божественной литургии, или поне по часѣхъ, предъ уготовленныхъ, и уже исповѣданныхъ сущихъ, да вѣчаетъ. Въ конецъ же, да вѣсть іерей, и добръ памятствуетъ, яко отъ дня 14-го иемврѣа мѣсяца, сіе ссть

отъ дня святаго апостла Филиппа, даже до 6-го дня іануарія мѣсяца, сіе есть, до праздника Богоявленія; и отъ мясопустныя недѣли великаго поста даже до Троицы недѣли; и отъ недѣли всѣхъ святыхъ даже до дня 29-го мѣсяца іюня, сіе есть, до праздника святыхъ апостолъ Петра и Павла; и отъ 1-го дня августа до 15-го дня тогоже мѣсяца, сіе есть, до Успенія Пресвятыя Богородицы, вѣнчанія и благословенія брачнаго отъ церкви запрещена и удержана суть: да никтоже убо отъ іерей дерзнетъ въ сія дни кого въ супружество вѣнчати, подѣ лютою правильною казнію, паче же подѣ изверженіемъ, иже да соизволитъ, или благословитъ переносны, и пиры брачныя творити въ тыя дни. Бракъ же и учрежденіе на немъ, со всякою тихостію и подобающею хрестіаномъ чистностію, въ славу Божию да бываетъ, не козлогласованіемъ дьявольскимъ, ни пьяснїи и пїаствы, яже хрестіаномъ отрчена суть.

Супружество бо, или законный бракъ, есть вещь святая, тѣмже и свято сію свершати достоить.

Указомъ Св. Синода отъ 25 января 1839 г. дано знать, къ руководству, что «Государь Императоръ Высочайше повелѣтъ соизволилъ, дабы на будущее время разрѣшено было вѣнчати браки на канунѣ высокаторжественныхъ дней тезоименитства и рожденія Ихъ Императорскихъ Величествъ и прочихъ Членовъ Императорской Фамилїи »

Отвѣтственность за повнчаніе незаконныхъ браковъ.

Уст. Дух. Конс. стат. 199. Священникъ, діаконъ и причетникъ, за браковѣнчаніе такихъ лицъ, кои не достигли еще возраста, для вступленія въ бракъ опредѣленнаго, если дознано будетъ, что они не употребили должныхъ мѣръ къ дознанію о семъ, наказываются безъ отрѣшенія отъ мѣстъ своихъ посылкою въ мона-

стырь: Священникъ на половину того времени, сколько не доставало брачавшимся до гражданского совершенно лѣтя, а Діаконъ и причетникъ на половину того времени, насколько посланъ Священникъ. Но если до совершеннолѣтя не доставало болѣе года, то Священникъ отрѣшается отъ мѣста и низводится на причетническое, по вышеозначенному расчету времени. Обличенные въ томъ же преступленіи во второй разъ священнослужители, по отрѣшеніи отъ мѣсть, опредѣляются въ причетники на полгода и болѣе, смотря по обстоятельствамъ дѣла, а причетники посылаются въ монастыри на половину срока, недостававшаго до совершеннолѣтя, или и совершенно исключаются изъ вѣдомства Духовнаго и обращаются въ гражданское, для избранія рода жизни, если были уже судимы за неблагопочинное поведеніе и подвергались взысканіямъ. священнослужитель того же прихода, если и не участвовалъ въ такомъ вѣнчаніи, но зналъ о незаконности венчанія, не стараясь воспрепятствовать оному и не донесъ немедленно, наказывается по усмотрѣнію Епархіальнаго Начальства.

Ст. 200. Священнослужители, повѣнчавшіе бракъ лица, обязаннаго союзомъ супружескимъ, если учинили то по несоблюденію предосторожностей, которыя могли бы открыть незаконность брака, наказываются содержаніемъ въ монастырѣ отъ трехъ до шести мѣсяцовъ. А если доказано будетъ, что они учинили не безъ вѣдома о препятствіи: то священнослужители лишаются сановъ, съ оставленіемъ въ Духовномъ вѣдомствѣ на низшихъ должностяхъ, а причетники наказываются содержаніемъ въ монастыряхъ на послушаніи срокомъ до шести мѣсяцовъ, или исключаются изъ Духовнаго званія, смотря по ихъ поведенію въ другихъ отношеніяхъ.

Ст. 201. Взысканію, назначенному въ предъидущей статьѣ, подвергаются священно-и церковнослужители за повѣнчаніе лицъ, со-

единенныхъ родствомъ въ первыхъ четырехъ степеняхъ и въ родствѣ духовномъ.

Св. Зак. т. XV. ст. 2147. За совершеніе брака, безъ соблюденія предписанныхъ объ оглашеніи и другихъ предостерегательныхъ правилъ, когда на сіе не было соображено разрѣшенія, священники подвергаются, смотря по обстоятельствамъ, болѣе или менѣе увеличивающимъ или уменьшающимъ вину ихъ, — въ первый разъ выговору, болѣе или менѣе строгому, а во второй — отрѣшенію отъ должности, съ воспрещеніемъ опредѣлять ихъ вновь къ приходу.

Тѣмъже наказаніямъ подвергаются священники, обвѣщавшіе кого либо изъ прибывшихъ временно въ ихъ приходъ, безъ надлежащаго удостовѣренія, что сіе лице не состоитъ въ бракѣ.

Ст. 2121. Въ случаяхъ совершенія брака по насилію или обману, священникъ, къъмъ совершено будетъ бракосочетаніе, и участвовавшіе въ томъ священно-и церковнослужители, если будетъ доказано, что они въ чемъ либо содѣйствовали тому насилію или обману, извергаются навсегда изъ духовнаго сана и приговариваются къ наказанію, какъ сообщники преступленія.

НЕКРОЛОГЪ.

15-го декабря минувшаго 1864 года, скончался въ с. Мартвиль (въ Мингрелии), послѣ кратковременной (3-хъ дневной) болѣзни, преосвященный *Виссаріонъ*, епископъ Мингрельскій, на 54-мъ году отъ рожденія. Служеніе его св. Церкви въ санѣ епископа было всего 2 года, безъ малаго; но память его драгоценна для всѣхъ, знавшихъ его, и особенно для мингрельской паствы, которой онъ былъ любимѣйшій пастырь. Читатели нашего журнала уже знаютъ это изъ рѣчи, говоренной ему въ Мартвильскомъ соборѣ, при вступленіи на паству, 22-го января 1863 года, и помѣщенной въ октябрьской книжкѣ нашего журнала.

Преосвященный *Виссаріонъ*, изъ рода мингрельскихъ князей—*Чица*, до посвященія въ этотъ санъ 1-го января 1863 года, былъ настоятелемъ Хобскаго монастыря (въ Мингрелии же); образованіе свое получилъ онъ не въ школѣ высшей и современной, а дома и въ стѣнахъ св. обителей; но хорошо понималъ великую науку—управлять людьми съ пастырскимъ благоразуміемъ и осмотрительною, съ любовію и кротостію, и прилагалъ самую ревностную заботливость о благоустройствѣ паствы своей. Необдуманности и торпливости, или опрометчивости, лести и коварства, пристрастія и челоуѣкоугодичества, любостыжанія и властолюбія, гордости и упрямства или деспотизма, что у нѣкоторыхъ начальствующихъ, къ сожалѣнію, иногда бываетъ,— въ преевщ. *Виссаріонѣ* вовсе не было. Такими достохвальными и достолюбезными качествами онъ вскорѣ заслужилъ во всей Мингрелии самую искреннюю къ себѣ

любовь и уваженіе. Посему и начальство и посторонніе имѣли объ немъ весьма выгодное мнѣніе и называли его однимъ изъ лучшихъ и дѣятельнѣйшихъ пастырей грузинской Церкви.— Собственно по отношенію къ нашей редакціи справедливость требуетъ замѣтить, что изъ числа архипастырей, подвѣдомыхъ Высокопреосвященнѣйшему Экзарху Грузіи, преосвященный Виссаріонъ оказалъ намъ наибольшее содѣйствіе къ распространенію нашего изданія въ своей епархіи, съ цѣлію распространить въ ней нравственно-религіозныя понятія и общепользныя свѣдѣнія; и еще многого ожидали мы отъ него, по собственнымъ его словамъ, выраженнымъ въ послѣднемъ письмѣ къ намъ. Но да будетъ воля Божія!

Чудное дѣло! въ январѣ мѣсяцѣ 1863 года мы поздравили преосвящ. Виссаріона съ новымъ годомъ, съ новымъ саномъ, съ новымъ счастіемъ,—и пожелали ему всего, чего только можетъ пожелать доброму архипастырю любвеобильное сердце смиреннаго служителя алтаря Господня; а въ январѣ 1865 года пришлось намъ помѣстить въ своемъ журналѣ извѣстіе о кончинѣ его. Видно, онъ мало желалъ счастья земнаго, а больше стремился къ небесному. *Угодна бѣ Господевѣ душа его: сего ради потщася отъ среды лукавствія, да не злоба измѣнитъ разума его, или лесть прелститъ душу его!...* Да почиетъ душа сего добраго архипастыря въ селеніяхъ праведныхъ, въ мѣстѣ вѣчнаго упокоенія!— И да будутъ сіи строки памятникомъ полезной и благотворной его дѣятельности для Церкви Христовой и свидѣтельствомъ глубокаго нашего уваженія къ нему!

Свящ. Г. Хелидзе.

23-го декабря, 1864 года.

Т и ф л и с ъ .

11-го Октября 1864 года, въ 8 часовъ утра, скончался въ Шаргородскомъ монастырѣ (Подольской епархіи), настоятель сего монастыря, пресвященный *Израиль*, бывшій епископъ Винницкій и викарій Подольской епархіи, на 63-мъ году отъ рожденія. (*) — Покойный Израиль служилъ нѣсколько лѣтъ въ Грузіи, въ качествѣ ректора Тифлисской духовной семинаріи и члена Грузино-Имеретинской Синодальной Конторы; поэтому о. ректоромъ семинаріи, архим. Викторинномъ, вмѣстѣ съ прочими священнослужителями семинарской церкви, отслужена панихида о упокоеніи души усопшаго епископа Израиля, 29 ноября того же 1864 года.

(*) Изъ Подольскихъ епарх. вѣдом.

СОДЕРЖАНІЕ:

I. Моздокская епархія и Гай, епископъ Моздокскій и Маджарскій.

II. О соблюденіи при совершеніи браковъ должныхъ предосторожностей.

III. Некрологъ . . .

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ.

Тифлисъ. 9 го января, 1865 года.

Приб. къ № 7 Груз. Дух. Вѣстника.

СОДЕРЖАНІЕ

ГРУЗ. ОТДѢЛА:

- I. Общепонятное изложене догматическаго ученія православной вѣры. (*продолженіе*) Свящ. Г. Хелидзе.
 - II. Описаніе Алавердскаго Собора, съ краткимъ жизнеописаніемъ св. в.-мученицы царицы Кетеваны І. С.
 - III. Слово въ день св. равноапостольныя Нины. . . . Свящ. Григорія Гамбарова.
 - IV. Письмо къ редактору. Свящ. Алексѣя Джануева.
 - V. На смерть князя Арчила Ивановича Андроникова (стихотвореніе) Свящ. Юиля Хатиѣва.
 - VI. Некрологъ
-

სტატიები

ი ა ნ კ რ ი ს წიგნისა:

- I. ადვილ-სასმენელად გამოსატყა მართლ-მადიდებელის საწმინდოების დოღმატიკურისა სწავლისა (შემდგომი) . . . მღ. გ ხელიძისა.
- II. ალწიკა ალაკერდის ეკლესიასა ი. ს.
- III. სიტყუა დღესა მოციქულთა სწოებისა ნინასსა. . . მ ლ ჟ დ - ჯ ი ს გ რ ი გ რ ჯ ლ ა მ ბ ა რ რ ვ ი ს ა.
- IV. წიგნი რედაქტორთან. მ ლ ჟ დ ჯ ი ს ა ლ ე ქ ს ი ჯ ა ნ უ რ ვ ი ს ა.
- V. ელეგიური ლექსები თავადის აწილ ივანეს ძის ანდრეონიკოვის გარდაცულებასად . . . მ ლ ჟ დ ჯ ი ს ი რ ე ლ ხ ა ტ ი ე კ ი ს ა.
- VI. უწყება მიტკვალბულთა-თჳს.

რედაქტორი და გამომცემი: მაღისტერი, მღჳღელი გ ი რ გ ი ხ ე ლ ი ძ ე .

Редакторъ и издатель: Священникъ, магистръ *Георгій Хелидзе*.

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 12 января, 1865 года.

Цензоръ *И. Сулхановъ*.